

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის

გადაწყვეტილება №3/3/1526

2020 წლის 25 სექტემბერი

ქ. ბათუმი

პლენუმის შემადგენლობა:

მერაბ ტურავა – სხდომის თავმჯდომარე;

ევა გოცირიძე – წევრი;

ირინე იმერლიშვილი – წევრი;

გიორგი კვერენჩილაძე – წევრი;

ხვიჩა კვიციანი – წევრი;

მანანა კობახიძე – წევრი;

ვასილ როინიშვილი – წევრი, მომხსენებელი მოსამართლე;

თეიმურაზ ტულუში – წევრი;

თამაზ ცაბუტაშვილი – წევრი.

სხდომის მდივანი: დარეჯან ჩალიგავა.

საქმის დასახელება: ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრი“, ჰერმან საბო, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

დავის საგანი: საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი, მე-3 და მე-4 წინადადებების კონსტიტუციურობა საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით.

საქმის განხილვის მონაწილეები: მოსარჩელები – ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი; მოსარჩელე მხარის წარმომადგენლები – იაგო ხვიჩია და ლევან ჯგერენაია; საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლები – გიორგი ჩიფჩიური და რუსუდან მუმლაური; მოწმეები – ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრის“ ციფრული პორტალის ტექნიკური მენეჯერი – ოთარ ზაკალაშვილი; ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრის“ მხარდამჭერი – დავით ფანჯაკიძე; საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის იურიდიული დეპარტამენტის საარჩევნო დავებისა და სასამართლოებთან ურთიერთობის განყოფილების პირველი კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი – კახაბერ ნარეკლიშვილი.

აღწერილობითი ნაწილი

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 13 ივლისს კონსტიტუციური სარჩელით (რეგისტრაციის №1526) მომართეს ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკურმა გაერთიანებამ „ახალი პოლიტიკური ცენტრი“ (შემოკლებული დასახელება – „გირჩი“), ჰერმან საბომ, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძემ და ანა ჩიქოვანმა. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 30 ივლისის №3/8/1526 საოქმო ჩანაწერით, კონსტიტუციური სარჩელი არსებითად განსახილველად იქნა მიღებული. №1526 კონსტიტუციური სარჩელის არსებითი განხილვის სხდომა, ზეპირი მოსმენით, გაიმართა 2020 წლის 2 და 3 სექტემბერს.

2. №1526 კონსტიტუციურ სარჩელში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსათვის მომართვის სამართლებრივ საფუძვლებად მითითებულია: საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტი და მე-60 მუხლის მე-4 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი; „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლის პირველი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი, 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი, 31-ე მუხლი და 31¹ მუხლი.

3. საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს საქართველოს პარლამენტის 2024 წლის 26 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებამდე გასამართი საქართველოს პარლამენტის არჩევნებისათვის პოლიტიკური პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების მიერ პარტიული სიის შედგენის წესს. კერძოდ, პოლიტიკურ პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს ეკისრებათ ვალდებულება, არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს 30-ე დღისა, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს წარუდგინონ იმგვარად შედგენილი პარტიული სია, რომ სიის ყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი. ამასთან, თუკი პარტიული სია არ იქნება შედგენილი ზემოაღნიშნული მოთხოვნის შესაბამისად, საარჩევნო სუბიექტს ეძლევა შესაძლებლობა, 3 დღის ვადაში აღმოფხვრას ხარვეზი, წინააღმდეგ შემთხვევაში, პარტიული სია რეგისტრაციაში არ გატარდება.

4. საქმის არსებითი განხილვის სხდომაზე მოსარჩელე მხარემ შეამცირა სასარჩელო მოთხოვნა იმ ნაწილში, რომელიც შეეხებოდა საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მე-2 წინადადების კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით.

5. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველი წინადადება ადგენს საქართველოს ყველა მოქალაქის უფლებას, 18 წლის ასაკიდან მონაწილეობა მიიღოს რეფერენდუმში, სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკისა და თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნებში.

6. კონსტიტუციური სარჩელის თანახმად, მოსარჩელე პოლიტიკური პარტიის პარტიული სიის ფორმირება ხორციელდება პარტიის პარტნიორთა მიერ ციფრული პორტალის საშუალებით. კერძოდ, პოლიტიკურმა პარტიამ დააფუძნა საკუთარი ციფრული ვალუტა - ქართული დოლარი (GeD), რომელიც გაიცემა იმ პირებზე, რომლებიც პარტიის სასარგებლოდ განახორციელებენ გარკვეული სახის მატერიალურ ან არამატერიალურ კონტრიბუციას. აღნიშნულის შემდგომ, პარტიის პარტნიორები მათ მიერ გამოიმუშავებული ციფრული ვალუტის საფუძველზე, იღებენ მონაწილეობას პარტიული სიის შედგენაში. ამდენად, პარტიის პარტიული სიის ფორმირება სრულად დამოკიდებულია პარტნიორთა გადაწყვეტილებაზე და სწორედ ეს ადამიანები განსაზღვრავენ, პარტიული სიის რომელ პოზიციას დაიკავებს კონკრეტული პოლიტიკოსი. მოსარჩელე მხარის განცხადებით, მათ საჯაროდ დადეს პირობა, რომ 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობას მიიღებდნენ სწორედ ზემოხსენებული წესით დაკომპლექტებული პარტიული სიით. აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ, სადავო ნორმა გამორიცხავს ასეთ შესაძლებლობას, რადგან დღეს არსებული მდგომარეობით, პარტიის პარტიული სიის პირველ ათეულში წარმოდგენილი პოლიტიკოსები ერთი სქესის წარმომადგენლები არიან. ამდენად, სადავო ნორმა მოსარჩელე მხარეს ავალდებულებს, პარტიის 3 000-ზე მეტი პარტნიორის მიერ შედგენილი პარტიული სია შეიცვალოს და ხელოვნურად, პარტნიორების ნების საწინააღმდეგოდ ჩამოყალიბდეს სხვაგვარად.

7. მოსარჩელე მხარის არგუმენტაციით, პარტია არ იღებს საბიუჯეტო დაფინანსებას და მომავალშიც არ აპირებს ბიუჯეტიდან დაფინანსების მიღებას. პარტიის შემოსავლის წყაროს წარმოადგენს მისი პარტნიორების მიერ გაღებული შემოწირულობა. ხოლო პარტნიორები დაფინანსებას ახორციელებენ პარტიის ღირებულებებისა და კონკრეტული პოლიტიკოსების მიერ სხვადასხვა თემებზე

დაფიქსირებული პოზიციების გათვალისწინებით. ამდენად, თუკი სადავო ნორმის საფუძველზე, პარტია იძულებული გახდება, უგულებელყოს პარტნიორების მიერ ფორმირებული პარტიული სია, შესაძლოა, პარტნიორებმა უარი განაცხადონ მის დაფინანსებაზე, რაც პოლიტიკური გაერთიანების ფუნქციონირებას მნიშვნელოვან პრობლემებს შეუქმნის.

8. მოსარჩელეთა განმარტებით, საქართველოს პარლამენტში სქესთა შორის ბალანსის დაცვა არ შეიძლება ჩაითვალოს შეზღუდვის ღირებულ ლეგიტიმურ მიზნად, რადგან ამომრჩეველმა პოლიტიკური პროცესის საფუძველზე, თავად უნდა გადაწყვიტოს, ვინ დაიკავებს ამა თუ იმ არჩევით თანამდებობას. ამასთან, ლეგიტიმური მიზანი შეიძლება იყოს საკანონმდებლო ორგანოში კონკურენციის მიღწევა, მსოფლმხედველობისა და იდეოლოგიების კუთხით მრავალფეროვნების შექმნა, რასთანაც არანაირი კავშირი არ აქვს სქესს. სწორედ ამიტომ, კონკრეტული სქესის წარმოდგენის ინტერესი თავისთავად ვერ იქნება ლეგიტიმური ღირებულების მქონე. ამასთანავე, სადავო ნორმით იზღუდება არა მხოლოდ კონკრეტულ პირთა პასიური საარჩევნო უფლება, არამედ პოლიტიკური პარტიის მხარდამჭერთა და პარტნიორთა უფლება, პარტიული სია დააკომპლექტონ საკუთარი სურვილის შესაბამისად, რაც, საბოლოო ჯამში, პარტიის სრულფასოვან ფუნქციონირებასაც საფრთხეს უქმნის.

9. კონსტიტუციური სარჩელის არსებითი განხილვის სხდომაზე მოსარჩელებმა დააკონკრეტეს, რომ მათ ეზღუდებათ როგორც პასიური, ისე აქტიური საარჩევნო უფლება. კერძოდ, პრობლემურია, რომ პარტია თავად ვერ განსაზღვრავს საკუთარ სიას, ამასთან, არსებობს რეალური ალბათობა, რომ ის პირები, რომლებიც სადავო რეგულირების არარსებობის პირობებში შესაძლოა პარლამენტში მოხვედრილიყვნენ, ვერ მოახერხებენ ამ მიზნის მიღწევას. სადავო მოწესრიგება ასევე უხეშად იჭრება ამომრჩეველთა უფლებაში, აირჩიონ მათთვის სასურველი წარმომადგენელი. კერძოდ, აქტიური საარჩევნო უფლება მოიცავს პირის უფლებას, მისთვის სასურველი კანდიდატი აღმოჩნდეს პარტიულ სიაში, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელე პოლიტიკური გაერთიანების პარტიულ სიას სრულად მისი ამომრჩეველი განსაზღვრავს.

10. მოსარჩელეთა არგუმენტაციით, გაუგებარია, რის დაცვას ემსახურება სადავო რეგულირებით დადგენილი სავალდებულო კვოტირება იმ პირობებში, როდესაც არ არსებობს პოლიტიკაში ქალთა ჩაგვრის კონკრეტული მაგალითები. შესაბამისად, არარსებული პრობლემის აღმოფხვრის მოტივს დაეფუძნა იმგვარი საკანონმდებლო მოწესრიგება, რომელიც რეალურად ჩაგრავს იმ ადამიანებს, რომლებიც სადავო ნორმის არარსებობის პირობებში დამსახურებულად მოხვდებოდნენ პარლამენტში. დამატებით, თუ ჩაგვრის წინააღმდეგ ბრძოლის ამგვარი ზოგადი მოტივით გამართლდება ქალების კვოტირების გზით პარლამენტში მოხვედრა, მომავალში მივიღებთ მოცემულობას, რომ ნებისმიერ ჩაგვრასთან ასოცირებული ჯგუფების ასეთივე გზით პარლამენტში წარმოდგენაც ლეგიტიმური იქნება.

11. ამასთანავე, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მოქმედი რედაქციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის ჩანაწერი არ უნდა განიმარტოს იმგვარად, რომ სახელმწიფომ მხოლოდ ქალების და მამაკაცების არსებით თანასწორობაზე უნდა იზრუნოს, რადგან ამგვარი დაშვება თავად თანასწორობის იდეასთან მოვიდოდა წინააღმდეგობაში, რასაც თავად კონსტიტუცია ემყარება. ამასთან, შედეგებში გათანაბრების იდეა, თავისთავად, არასწორი და უსამართლოა, რადგან ადამიანების დამსახურებასა და პროფესიონალიზმს ფაქტობრივად აზრს უკარგავს და განვითარების შესაძლებლობას აფერხებს. მოსარჩელეს მიაჩნია, რომ კონსტიტუციის ზემოხსენებული ჩანაწერი შესაძლოა, მიმართული იყოს ქალისა და მამაკაცის გათანაბრებისკენ იმგვარ სფეროებში, სადაც მათთვის განსხვავებული სამართლებრივი წესებია დადგენილი, რაც შეიძლება მოიცავდეს მათი საპენსიო ასაკის გათანაბრებას ან/და სავალდებულო სამხედრო სამსახურის გავლის დავალდებულებას ორივე სქესის წარმომადგენელთათვის.

12. მოსარჩელეთა განმარტებით, ის ფაქტი, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალთა პროცენტული რაოდენობა მცირეა, ბევრი სხვადასხვა ფაქტორით შეიძლება იყოს გამოწვეული, მათ შორის იმითაც, რომ ქალებს პოლიტიკა ნაკლებად აინტერესებთ. ზოგადად, გარკვეული პროფესიებისადმი ქალების დაინტერესება ნაკლებია, ვიდრე მამაკაცების, ზოგიერთ პროფესიაში კი - პირიქით. ეს გამოწვეულია იმ ფაქტორით, რომ ადამიანები სხვადასხვა ნიშნით განსხვავებულები არიან. თავად კონსტიტუციაც, უპირველესად, ემყარება იმ იდეას, რომ ეს განსხვავებული ადამიანები იყვნენ თანასწორები შესაძლებლობებში და არა შედეგებში. ამის საპასუხოდ, სავალდებულო კვოტირების გზით, პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის ხელოვნური გაზრდა უხეშად ერევა პოლიტიკურ პროცესში და ჩარჩოებში აქცევს ხალხის თავისუფალ ნებას. არჩევნების მთავარი დანიშნულება სწორედ ამომრჩეველის ნების ადეკვატურ ასახვასა და სახალხო სუვერენიტეტის რეალიზებაში მდგომარეობს,

შესაბამისად, ამომრჩევლის ნებაში ამგვარი უხეში ჩარევა თავად დემოკრატიულ პროცესს უქმნის საფრთხეს.

13. მოსარჩელეთა არგუმენტაციით, სახელმწიფოს უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ ადამიანები ხვდებოდნენ საკუთარი უნარების, ცოდნისა და გამოცდილების საფუძველზე და არა მათი სქესიდან გამომდინარე. საქართველოს პარლამენტის ყოველი წევრი ანგარიშვალდებულია თითოეული ამომრჩევლის და არა სხვადასხვა სოციალური ჯგუფების წარმომადგენელთა წინაშე. ერთ პარლამენტის წევრს შეუძლია წარმოადგინოს არაერთი სოციალური ჯგუფის ინტერესები საკანონმდებლო ორგანოში, რასაც კავშირი ვერ ექნება მის სქესთან. დამატებით, ამგვარი რეგულირება საზიანოა თავად ქალებისთვისაც, რადგან პოლიტიკოსი, რომელიც კვოტირების წესის შედეგად მოხვდება პარლამენტში, თავადვე იქნება ლეგიტიმაციას მოკლებული.

14. მოსარჩელე მხარის განმარტებით, სადავო რეგულირების ამოქმედებამდე, ისედაც შეინიშნებოდა პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის ტენდენცია. ამასთან, გაუგებარია, რა სახის სქესობრივი ბალანსის მიღწევის შემთხვევაში ჩაითვლება დასახული მიზანი მიღწეულად. შესაბამისად, სრულიად ბუნდოვანია, როდემდე შეიძლება გახანგრძლივდეს მსგავსი შეზღუდვა. გარდა აღნიშნულისა, მოსარჩელეთა მითითებით, იმავე მიზნის მისაღწევად პარლამენტს შეუძლია, გამოიყენოს უფრო ნაკლებ მზღუდავი ღონისძიება, მაგალითად, ფინანსური სანქცია. ფინანსური სანქცია რომ თავისთავად უსამართლო არ იყოს მაღალ ბიუჯეტისა და დაბალ ბიუჯეტის პარტიების მიმართ, ის შეიძლება განისაზღვროს პროცენტის სახით, რომელიც პარტიის ბიუჯეტის შესაბამისად გამოითვლება.

15. მოსარჩელე მხარის წარმომადგენლის განმარტებით, ერთნაირად პრობლემურ შინაარსს შეიცავს პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში როგორც ქალი კანდიდატის, ასევე მამაკაცი კანდიდატის წარმოდგენის ვალდებულების დაწესება და სადავო რეგულირება ორივე შემთხვევაში არაკონსტიტუციურია.

16. საქართველოს პარლამენტის პოზიციით, სადავო ნორმა ადგენს შეზღუდვას პასიურ საარჩევნო უფლებაში, ვინაიდან პარტიული სიის ფორმირება დაცულია მისი ფარგლებით, თუმცა იგი გამართლებულია. ამასთან, სადავო ნორმა არ ზღუდავს აქტიურ საარჩევნო უფლებას. მოპასუხის წარმომადგენლის განმარტებით, სადავო ნორმა განმარტებული უნდა იქნეს ისტორიული კონტექსტისა და არსებული რეალობის გათვალისწინებით. კერძოდ, მის მიზანს ქალების პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობის უზრუნველყოფა წარმოადგენს და მას ვერ ექნება ის ნორმატიული შინაარსი, რომლის საფუძველზეც, სრულად ან უმეტესად, ქალი კანდიდატების არსებობის შემთხვევაში, საარჩევნო სუბიექტს უნდა დაევალოს პარტიული სიის ყოველ მეოთხე პოზიციაზე მამაკაცი კანდიდატის წარმოდგენა.

17. მოპასუხის განმარტებით, უფლებაში ჩარევა გამართლებულია მაშინ, როდესაც ამას განაპირობებს სხვა ძირითადი უფლება ან კონსტიტუციური დანაწესი. ხსენებულ შემთხვევაში საარჩევნო უფლების შეზღუდვას განაპირობებს საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილი ძირითადი უფლება. დასახელებული ნორმით, სახელმწიფოს დაეკისრა პოზიტიური ვალდებულება, მიიღოს ზომები ქალებისა და მამაკაცებისთვის თანაბარი უფლებების უზრუნველყოფისათვის. სადავო ნორმით დადგენილი ინსტიტუტი კი სწორედ ამ ვალდებულების ფარგლებში განხორციელებული ქმედებაა, რომლის ლეგიტიმური მიზანი უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში სქესთა შორის არსებული ბალანსის გაუმჯობესებაა.

18. საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენელმა ყურადღება გაამახვილა სხვადასხვა საერთაშორისო აქტებით სახელმწიფოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაზე. ამასთან განმარტა, რომ აღნიშნული ჩანაწერით, საქართველოს კონსტიტუციას, გარდა თანასწორობის ფორმალური გაგებისა, ასევე დაემატა არსებითი, რეალური თანასწორობის იდეა. კერძოდ, ფორმალური გაგებით, თანასწორობის მოთხოვნაა, რომ ადამიანებს ჰქონდეთ თანაბარი უფლებები, თუმცა ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც კი შეიძლება, ადამიანები რეალურად უთანასწორობი იყვნენ სხვადასხვა ფაქტორების გამო, მაგალითად, სოციალური მოცემულობის გამო.

19. მოპასუხის წარმომადგენლის მითითებით, არსებული მონაცემებით, ქალების რაოდენობა საქართველოს პარლამენტის არც ერთ შემადგენლობაში არ აღემატებოდა 15%-ს. სადავო რეგულირების შედეგად კი უკეთესი შედეგი აუცილებლად იქნება მიღწეული. ამასთან, საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, რომ მსგავსი მექანიზმი ეფექტურია მისი დროებითი ხასიათის მიუხედავად, რაც

გამოიხატება იმაში, რომ ბევრ სახელმწიფოში მისი გაუქმების შემდეგაც გაგრძელდა პოლიტიკურ პარტიათა მხრიდან ამ პრაქტიკის გამოყენების ტენდენცია. რა თქმა უნდა, შეუძლებელია უტყუარად იმის მტკიცება, რომ ეს დროებითი ღონისძიება საქართველოშიც იმავე წარმატებით იმუშავებს, თუმცა იგი წარმოადგენს მიზნის მიღწევის ყველაზე ეფექტური მექანიზმს. ამასთან, თუკი სადავო ღონისძიება ვერ გაამართლებს შესაბამის მოლოდინებს, სახელმწიფომ შესაძლოა სხვა მექანიზმი შეიმუშაოს. დამატებით, მოპასუხემ მიუთითა, რომ სადავო რეგულირება მიმართულია სქესთა შორის ბალანსის დაცვისკენ და სწორედ ამიტომ არის მოთხოვნა განსხვავებულ სქესზე და არა მხოლოდ ქალზე.

20. საქართველოს პარლამენტის პოზიციით, სადავო ნორმის განსხვავებული, ნაკლებად მზლუდავი საშუალებები ვერ იქნება ასეთივე ეფექტური შედეგის მომტანი. აღნიშნულს მოწმობს ისიც, რომ საქართველოს პარლამენტმა სადავო რეგულირების შემოღებამდე გაატარა სხვადასხვა ღონისძიებები, რაც გამოიხატებოდა სქესობრივი ბალანსის მქონე პარტიათა ფინანსურ წახალისებაში, თუმცა როგორც არსებული მონაცემები მოწმობს, მან შედეგი ვერ გამოიღო. მეტიც, უკანასკნელი საპარლამენტო არჩევნებისთვის ამ მექანიზმით ისარგებლა მხოლოდ ორმა პოლიტიკურმა პარტიამ. რაც შეეხება ფინანსურ სანქციას, ეს ღონისძიებაც ვერ იქნება უტყუარი შედეგის მომტანი, განსხვავებით სადავო ღონისძიებისგან.

21. მოპასუხის წარმომადგენელი მიიჩნევს, რომ უფლებაში ჩარევა საკმაოდ დაბალი ინტენსივობით ხდება, რადგან განსხვავებული სქესის წარმომადგენელზე მოთხოვნა მოქმედებს პარტიული სიის ყოველ მეოთხე პირთან მიმართებით და ასევე იგი ვრცელდება მხოლოდ პროპორციულ სისტემასთან მიმართებით. აღსანიშნავია ისიც, რომ სადავო რეგულირების პირობებში პოლიტიკური პარტიები არ არიან მკვეთრად დაშორებულნი საარჩევნო უფლების სარგებლობის შესაძლებლობისგან და მათ აქვთ შანსი, არსებული პოლიტიკური წესრიგის შესაბამისი სიით მიიღონ მონაწილეობა არჩევნებში.

22. მოპასუხემ ასევე აღნიშნა, რომ აუცილებელია მკაფიო ზღვარი იქნეს გავლებული პროფესიულ და პოლიტიკურ საქმიანობას შორის. პოლიტიკურ პროცესში მონაწილეობა საერთოდ არ არის დაკავშირებული პროფესიულ საქმიანობასთან და ყველა პროფესიის ადამიანს თანაბრად შეუძლია მასში მონაწილეობის მიღება. აქედან გამომდინარე, განსხვავებულია ამ ორ სივრცეში სახელმწიფოს ჩარევის სტანდარტებიც, კერძოდ, სახელმწიფო პროფესიულ საქმიანობაში იმ დოზით ვერ ჩაერევა, როგორც პოლიტიკურ პროცესში. შესაბამისად, ის არგუმენტი, რომ სადავო რეგულირებით განსაზღვრული მექანიზმი აჩენს რისკებს, რომ შემდგომში პარლამენტმა სხვა სფეროებშიც დააწესოს სავალდებულო კვოტირება, საფუძველს მოკლებულია და მსგავსი მოწესრიგება ვრცელდება მხოლოდ პოლიტიკურ პროცესზე. პოლიტიკური პროცესი კი ამ შემთხვევაში შეეხება მხოლოდ საქართველოს პარლამენტს, რომელიც განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკას, ხოლო რაც შეეხება ადმინისტრაციულ ხელისუფლებას, მოპასუხის განმარტებით, იგი პროფესიული საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოა.

23. მოწმის სტატუსით დაკითხულმა მოსარჩელე პოლიტიკური გაერთიანების ციფრული პორტალის ტექნიკურმა მენეჯერმა, ოთარ ზაკალაშვილმა აღნიშნა, რომ მათ შექმნეს საკუთარი ციფრული ვალუტა - ქართული დოლარი (GeD), რომელიც გაიცემა იმ პირებზე, რომლებიც პარტიის სასარგებლოდ განახორციელებენ გარკვეული სახის მატერიალურ ან არამატერიალურ კონტრიბუციას. ამის საფუძველზე, პარტიაში ისეთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები, როგორც არის საპარლამენტო სიის ფორმირება, მიიღება საჯაროდ, ამომრჩეველთა სრული ჩართულობით და არა ერთპიროვნული გადაწყვეტილებებით. სადავო რეგულირების შედეგად კი, სახელმწიფო პირდაპირ ერევა შიდა პარტიული სიის ფორმირებაში და მსგავსი რეგულაცია შეუთავსებლობაში მოდის მათ მიერ შექმნილი სამართლიანი სისტემის არსებობასთან. კერძოდ, კვოტირების წესი საერთოდ არ ითვალისწინებს ადამიანის მიერ გაღებულ კონტრიბუციას და, შესაბამისად, საერთოდ შეუძლებელს ხდის ისეთი ღია პოლიტიკური პლატფორმის არსებობას, როგორც დღეს არის მათი პარტია.

24. საქმის არსებითი განხილვის სხდომაზე მოწმის სტატუსით ასევე დაიკითხა მოსარჩელე პოლიტიკური გაერთიანების მხარდამჭერი დავით ფანჯაკიძე. მისი პოზიციით, მისთვის, როგორც მხარდამჭერისთვის, ძალიან მნიშვნელოვანია, შენარჩუნდეს ის პრინციპი, რასაც დღეს მოსარჩელე პოლიტიკური პარტია ეფუძნება. კერძოდ, ის ფაქტორი, რომ მხარდამჭერებს აქვთ შესაძლებლობა, რეალურად მოახდინონ გავლენა პარტიის შიდა მიმდინარე პროცესებზე და ის, რომ არსებობს პლატფორმა, სადაც რეალურად შეუძლიათ საკუთარი ხედვების გატარება, არის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი, რის გამოც, მათ აქვთ ინტერესი მოსარჩელე პოლიტიკური გაერთიანების მიმართ. ამასთან, მათთვის მნიშვნელოვანია, რომ პარლამენტში მოხვედრის შემთხვევაში პოლიტიკოსები მოხვდნენ ზუსტად იმ რიგითობით, როგორც მათ განსაზღვრეს და სწორედ ამ ადამიანებმა წარმოადგინონ მათი

ინტერესები. ხოლო სადავო ნორმა მათ ართმევს ამგვარ შესაძლებლობას და მას, როგორც მხარდამჭერს, თუ აღარ ექნება ზემოხსენებული შესაძლებლობა, ის შესაძლოა, საერთოდ გამოეთიშოს ამ პროცესს და, შესაბამისად, პარტიამ მხარდამჭერები დაკარგოს.

25. მოწმემ, საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის იურიდიული დეპარტამენტის საარჩევნო დავებისა და სასამართლოებთან ურთიერთობის განყოფილების პირველი კატეგორიის უფროსმა სპეციალისტმა კახაბერ ნარეკლიშვილმა აღნიშნა, რომ არსებულ რეალობაში საარჩევნო კომისია პოლიტიკური პარტიების მიერ წარდგენილ სიებს ამოწმებს უშუალოდ მათ მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, ხოლო დამატებით იმის შემოწმება, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში პოლიტიკურმა პარტიამ სიის ფორმირების რა წესი გამოიყენა, სირთულეებთან იქნება დაკავშირებული, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც სიების წარდგენა მათთან ხდება არჩევნებამდე 29 დღით ადრე.

26. №1526 კონსტიტუციურ სარჩელზე სასამართლოს მეგობრის წერილობითი მოსაზრება წარმოადგინეს ა(ა)იპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ“ და სულხან სალაძემ. სასამართლოს მეგობრის განმარტებით, მართალია, კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცულია პარტიის დამფუძნებლების, მისი წევრების, დამფინანსებლების თუ პარტნიორების უფლება, არჩევნებში წარადგინონ ის კანდიდატი, რომელიც მათ სურთ, თუმცა მათი ეს თავისუფლება ზღვარდადებულია ისეთი მოთხოვნებით, როგორიცაა პარტიის მიერ თანასწორობისა და პარტიული დემოკრატიის დაცვა. ზოგადად, პასიური საარჩევნო უფლება შეიძლება შეიზღუდოს ისეთი მიზნის მისაღწევად, რომელიც შესაბამისობაში მოდის დემოკრატიასთან და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპთან. წარმომადგენლობით ორგანოში გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფა, რაც საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებებიდან მომდინარეობს, სწორედ ასეთი ლეგიტიმური მიზანია. სასამართლოს მეგობარი თვლის, რომ ასეთი მნიშვნელოვანი მიზნის მისაღწევად სადავო ნორმით დადგენილი მოწესრიგება გამოსადეგი, აუცილებელი და პროპორციულია.

27. სასამართლოს მეგობრის პოზიციით, იმისათვის, რომ საქართველოს მოქალაქე, მისი გენდერული კუთვნილების მიუხედავად, საპირისპირო სქესის მქონე პირთან თანაბარ პირობებში იყოს წარმოდგენილი და აქტიური მონაწილეობა მიიღოს სახელმწიფო ხელისუფლების განხორციელების პროცესში, საჭიროა, მას კანონმდებელმა სათანადო პირობები შეუქმნას პოლიტიკური პარტიისათვის სათანადო ვალდებულებების დაკისრების გზით. სხვაგვარად საფრთხე ექმნება ქვეყანაში დემოკრატიული მმართველობის არსებობას, როდესაც მოსახლეობის ერთი, განსაკუთრებით კი უმრავლესობაში მყოფი ნაწილი, არაადეკვატურად არის საკანონმდებლო ორგანოში წარმოდგენილი.

28. სასამართლოს მეგობრის განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი სახელმწიფოს ანიჭებს უფლებას, ამა თუ იმ სფეროში ფაქტობრივი უთანასწორობის არსებობის შემთხვევაში განსაკუთრებული ზომების, მათ შორის გენდერული კვოტების შემოღების გზით აღმოფხვრას იგი. ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ ქალებს აქვთ მამაკაცებისაგან განსხვავებული გამოცდილება მთელ რიგ საკითხებთან დაკავშირებით, შესაბამისად, სახელმწიფო პოლიტიკა უფრო დასაბუთებული, სწორი, გამართლებული და ლეგიტიმური გახდება, თუკი მის შემუშავებაში ჩართული იქნება ის ჯგუფი, რომელსაც ჰქონდა კონკრეტულ გამოწვევებთან შეჯახების უშუალო გამოცდილება. გენდერული მრავალფეროვნება ქმნის ხარისხიანი დისკუსიების წარმოების შესაძლებლობას, სადაც ორივე გენდერული ჯგუფის წარმომადგენელს აქვს საკუთარი უნიკალური გამოცდილების გაზიარების შესაძლებლობა.

29. სასამართლოს მეგობარს მიაჩნია, რომ სადავო ნორმებით დაწესებულ კვოტირების სისტემას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს პარტიის პარტნიორების თავისუფლებასთან მიმართებით, რათა ქალებს ჰქონდეთ გენდერულად მგრძობიარე პოლიტიკის განსაზღვრის შესაძლებლობა. ამასთან, გათვალისწინებული უნდა იყოს ის გარემოება, რომ კვოტირების სისტემა არ უნდა იყოს იმდენად მკაცრი და მოუქნელი, რომ არსი დაუკარგოს და არაეფექტური გახადოს ის მოდელი, რაც მოსარჩელე პოლიტიკურმა გაერთიანებამ შეარჩია საკუთარი სიის შესადგენად. მოცემულ შემთხვევაში, სადავო ნორმით გათვალისწინებული მოდელი არ არის ამდენად მაღალი ინტენსივობის და შენარჩუნებულია პარტნიორების თავისუფლება, სიის ყოველ სამეულში შეიყვანონ ის პირები, რომლებიც მათ სურთ.

30. №1526 კონსტიტუციურ სარჩელზე სასამართლოს მეგობრის წერილობითი მოსაზრება წარმოადგინეს ა(ა)იპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოებამ“, ელენე ნიჟარაძემ, თათია ქინქლაძემ და ირმა პავლიაშვილმა. სასამართლო მეგობრის თანახმად, მართალია, სადავო მოწესრიგება ზღუდავს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცულ სფეროს, თუმცა მას ლეგიტიმური საჯარო

მიზანი გააჩნია და წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ საერთაშორისო აქტებით ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად არსებულ ეფექტურ და პროპორციულ მექანიზმს. ამასთან, სახელმწიფო, რომლის პოლიტიკური და სამართლებრივის სისტემა ვერ უზრუნველყოფს ხალხის მიერ სახელმწიფო მმართველობის პროცესში მონაწილეობას, ასევე მოქალაქეებისა და ცალკეული ჯგუფებისთვის შესაძლებლობის მიცემას, თავად მიიღონ არჩევნებში მონაწილეობა კანდიდატის სტატუსით და დაიკავონ სახელმწიფო თანამდებობა, ვერ ასრულებს წარმომადგენლობითი დემოკრატიის პრინციპის რეალიზაციის მიზანს.

31. სასამართლოს მეგობარი თვლის, რომ პოლიტიკურ პროცესებში ქალთა ჩართულობის მისაღწევად მნიშვნელოვანია, არჩევით ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობამ გარკვეულ ნიშნულს, ე.წ. კრიტიკულ მასას მიაღწიოს. კერძოდ, ქალთა წარმომადგენლობის ზრდა არის პარლამენტში ქალთა საკითხების მიმართ კეთილგანწყობილი პოლიტიკის შემუშავების აუცილებელი წინაპირობა. ამასთანავე, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე, სახელმწიფო ფორმალური თანასწორობის მოდელიდან არსებითი თანასწორობის მოდელზე გადავიდა, რითაც ვალდებულება აიღო, განსაკუთრებული ზომები მიიღოს მამაკაცებისა და ქალების არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად.

32. სასამართლო მეგობრის განმარტებით, ზოგადად, სავალდებულო კვოტირების, როგორც დროებითი ღონისძიების ამოქმედების აუცილებლობა მაშინ დგება, როდესაც სახელმწიფოში არსებული პოლიტიკური კულტურა ნეგატიურ გავლენას ახდენს ქალთა გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციებზე წარმომადგენლობაზე. გენდერული კვოტირების მექანიზმის გაჩენა, გრძელვადიან პერსპექტივაში, პოლიტიკური კულტურისა და გენდერული სტერეოტიპებით გაჯერებული გარემოს შეცვლასაც ისახავს მიზნად. იმ შემთხვევაში, თუ ქალებს როგორც მხოლოდ ამომრჩევლებს ექნებათ პოლიტიკურ პროცესებში ჩართვის შესაძლებლობა, ეს ვერ იქნება იმის გარანტია, რომ მათი საარჩევნო უფლებების სრულყოფილი რეალიზაცია მოხდება. არსებითი თანასწორობა ნიშნავს ქალებისთვის, როგორც ჯგუფისთვის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების რეალური შესაძლებლობის გაჩენას. კვოტირების სისტემა კი არის სწორედ ის მექანიზმი, რომელიც ამ პრობლემას სათანადოდ პასუხობს.

II

სამოტივაციო ნაწილი

1. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცული სფერო/უფლების შეზღუდვა

1. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტი განამტკიცებს აქტიურ და პასიურ საარჩევნო უფლებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „არჩევნები უზრუნველყოფს დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპის პრაქტიკულ რეალიზაციასა და მოქალაქეთა მონაწილეობას სახელმწიფო ხელისუფლების განხორციელებაში. სამართლიანი საარჩევნო პროცესი ხელს უწყობს თანამედროვე, პლურალისტური საზოგადოების ჩამოყალიბებას და ქმნის დემოკრატიული საზოგადოებრივი წესწყობილების ფუნდამენტს. დემოკრატიული საზოგადოებრივი წესწყობილება ეფუძნება თითოეული მოქალაქის თავისუფალი თვითგამორკვევისა და ღირსების პატივისცემის იდეას. თანამედროვე სახელმწიფოში ხალხის სახელით მოქმედი სახელმწიფო ორგანოების ლეგიტიმაცია უშუალოდ ხალხის ნებიდან უნდა მომდინარეობდეს. არჩევნები არის ის მექანიზმი, რომელიც სახალხო სუვერენიტეტის რეალიზაციის შესაძლებლობას ქმნის. სწორედ კონსტიტუციური სტანდარტების შესაბამისი, თავისუფალი, საყოველთაო და თანასწორი არჩევნები წარმოადგენს დემოკრატიული სისტემის საყრდენს“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 28 მაისის №1/3/547 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები უჩა ნანუაშვილი და მიხეილ შარაშიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-2).

2. არჩევნები როგორც უმნიშვნელოვანესი კონსტიტუციურ სამართლებრივი ინსტიტუტი, ემსახურება როგორც ამომრჩეველთა, ისე ასარჩევი პირების ინტერესების დაცვას, საერთო მიზნის, დემოკრატიული საჯარო მმართველობის უზრუნველსაყოფად (იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 20 ივლისის №3/3/763 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს პარლამენტის წევრთა ჯგუფი (დავით ბაქრაძე, სერგო რატიანი, როლანდ ახალია, გიორგი ბარამიძე და სხვები, სულ 42 დეპუტატი) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ II-5). იგი უნდა უზრუნველყოფდეს შესაბამისი სუბიექტების მიერ სახელმწიფო თანამდებობის დაკავებას ხალხის ნების შესაბამისად.

3. ამდენად, საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცული უფლების უმთავრესი მოთხოვნაა

არჩევანის თავისუფლების უზრუნველყოფა, რაც გულისხმობს სახელმწიფოს ჩაურევლობას ხალხის მიერ ნების ფორმირების პროცესში. ხსენებული კი მიიღწევა იმ შემთხვევაში, თუ ხალხს ექნება შესაძლებლობა, აირჩიოს მისთვის სასურველი პირი. სწორედ ამიტომ, ამ უფლების განუყოფელი ნაწილია საქართველოს მოქალაქის შესაძლებლობა, სახელმწიფოსაგან ჩარევის გარეშე გახდეს ამა თუ იმ თანამდებობაზე ასარჩევი კანდიდატი და ამ უფლების რეალიზებისას არ შეექმნას გაუმართლებელი დაბრკოლებები. არჩევანის თავისუფლება აზრს დაკარგავს იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო თავად განსაზღვრავს ან/და სხვა არადემოკრატიული ფორმით მოახდენს გავლენასასარჩევი კანდიდატების ფორმირების პროცესზე.

4. ამავე დროს, მნიშვნელოვანია, უზრუნველყოფილი იქნეს პოლიტიკური გაერთიანებების სახელმწიფოს ჩარევისგან მაქსიმალური თავისუფლება პარტიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. საქართველოს კონსტიტუციის მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტი ხაზს უსვამს პოლიტიკური პარტიების განსაკუთრებულ როლს დემოკრატიისათვის. ისინი „მონაწილეობენ ხალხის პოლიტიკური ნების ჩამოყალიბებასა და განხორციელებაში. პოლიტიკური პარტიების საქმიანობა ეფუძნება მათი თავისუფლების, თანასწორობის, გამჭვირვალობის და შიდაპარტიული დემოკრატიის პრინციპებს“. აღნიშნული კონსტიტუციური დანაწესი მიუთითებს პარტიების მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ დანიშნულებაზე, რაც გამოიხატება ხალხის პოლიტიკური ნების ფორმირებასა და რეალიზაციაში მონაწილეობით. ამავე დროს, ზემოხსენებული კონსტიტუციური დანაწესი განამტკიცებს პოლიტიკური პარტიების საქმიანობის თავისუფლების, თანასწორობის, გამჭვირვალობისა და შიდაპარტიული დემოკრატიის პრინციპებს. აღნიშნული მიუთითებს პოლიტიკურ გაერთიანებათა განსაკუთრებულ სოციალურ ფუნქციაზე, რომლის სიმტკიცე გარანტირებულია კონსტიტუციით, რაც, თავის მხრივ, მეტყველებს მათი შექმნისა და საქმიანობის თავისუფლების განსაკუთრებულ გარანტიებზე.

5. სადავო ნორმის საფუძველზე, პოლიტიკურ პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს ეკისრებათ ვალდებულება, პარტიული სია დააკომპლექტონ იმგვარად, რომ სიის ყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი. ამ მოთხოვნის დაუცველობის შემთხვევაში, საარჩევნო სუბიექტს ერთმევა საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობის მიღების უფლება. ამდენად, სადავო ნორმა ზღუდავს საარჩევნო სუბიექტის შესაძლებლობას, სახელმწიფოს ჩარევის გარეშე, საკუთარი შეხედულებისამებრ, მათ შორის, მოსარჩელის მიერ მითითებული ფორმით, დააკომპლექტოს პარტიული სია. ამავე დროს, სავალდებულო კვოტირება გავლენას ახდენს პარტიულ სიაში კანდიდატთა განაწილების რიგითობასა და, შესაბამისად, მათი პარლამენტში მოხვედრის შანსებზე. სადავო ნორმის მოქმედების პირობებში, პარლამენტის წევრობის მსურველი პირი შესაძლოა, პარტიულ სიაში ვერ მოხვდეს იმ პოზიციებს შორის, რომელთა შესაბამისი რაოდენობის მანდატსაც მოიპოვებს საარჩევნო სუბიექტი და შედეგად, ვერ გახდეს საქართველოს პარლამენტის წევრი. ამდენად, სადავო რეგულირებით იზღუდება თითოეული მოსარჩელის (როგორც პოლიტიკური პარტიის, ასევე ფიზიკური პირების) საარჩევნო უფლება.

2. შეზღუდვის გამართლება

6. სადავო ნორმის კონსტიტუციურობის შესაფასებლად უნდა განისაზღვროს საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცული უფლების შეზღუდვის კონსტიტუციით დასაშვები ფარგლები. ხშირ შემთხვევებში ძირითადი უფლებების დამდგენი კონსტიტუციური ნორმები თავად მიუთითებენ მათი შეზღუდვის საფუძველებზე. ამ ნორმებისგან განსხვავებით, საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლი არ შეიცავს მისი შესაძლო შეზღუდვის ლეგიტიმური მიზნების ჩამონათვალს. თუმცა ხსენებული საარჩევნო უფლების აბსოლუტურობაზე არ მიუთითებს. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, სხვა უფლებების მსგავსად, თანაზომიერების პრინციპის განუხრელი დაცვით საარჩევნო უფლების შეზღუდვაც დასაშვებია იმგვარად, რომ არ დაირღვეს მისი არსი (იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2005 წლის 24 იანვრის №1/1/257,268 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები – გურამ სანაძე და ირაკლი კოტეტიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 მაისის №3/3/600 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე კახა კუკავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“; II-27).

2.1 შეზღუდვის შესაბამისობა დემოკრატიის პრინციპთან

7. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო ფიზიკური და იურიდიული პირების კონსტიტუციური სარჩელის საფუძველზე იხილავს ნორმატიული აქტების კონსტიტუციურობას კონსტიტუციის მეორე

თავით აღიარებულ ადამიანის ძირითად უფლებებთან მიმართებით. თუმცა, კონსტიტუციური მართლმსაჯულების განხორციელებისას საკონსტიტუციო სასამართლო კონსტიტუციას განიხილავს როგორც ერთიან ორგანიზმს. შეუძლებელია სადავო საკითხის კონსტიტუციურობის სრულფასოვანი გადაწყვეტა, თუ სასამართლო კონსტიტუციის ნორმებს ერთმანეთთან კავშირში არ წაიკითხავს/განმარტავს (იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 5 ივლისის №2/3/1279 გადაწყვეტილება საქმეზე „ლევან ალაფიშვილი და „კს ალაფიშვილი და ყავლაშვილი - საქართველოს ადვოკატთა ჯგუფი“ საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II-17). „საკონსტიტუციო სასამართლო, სადავო ნორმების კონსტიტუციურობის შემოწმებისას, არ არის შეზღუდული მხოლოდ კონსტიტუციის კონკრეტული ნორმებით. მართალია, კონსტიტუციური პრინციპები არ აყალიბებს ძირითად უფლებებს, მაგრამ გასაჩივრებული ნორმატიული აქტი ასევე ექვემდებარება გადამოწმებას კონსტიტუციის ფუძემდებლურ პრინციპებთან მიმართებით, კონსტიტუციის ცალკეულ ნორმებთან კავშირში და ამ თვალსაზრისით, მსჯელობა უნდა წარიმართოს ერთიან კონტექსტში. საკონსტიტუციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს, რამდენად თავსდება გასაჩივრებული აქტი იმ კონსტიტუციურ-სამართლებრივ წესრიგში, რომელსაც კონსტიტუცია ადგენს“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II-3).

8. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლი არა მხოლოდ იცავს პირის მიერ თანამდებობის დაკავების შესაძლებლობას, არამედ ასევე წარმოადგენს დემოკრატიული მმართველობის გარანტიას. ამ უფლების დაცვის უმთავრესი მიზანია ხალხის მიერ ძალაუფლების განხორციელების უზრუნველყოფა და არა საქართველოს მოქალაქეთათვის პარლამენტის წევრად გახდომის შესაძლებლობის მინიჭება. საარჩევნო უფლება პირდაპირ და უშუალო კავშირშია კონსტიტუციის მე-3 მუხლით განმტკიცებულ დემოკრატიის პრინციპთან. ამ უფლების შეუფერხებლად განხორციელება მნიშვნელოვნად განაპირობებს დემოკრატიის პრაქტიკულ რეალიზებას. ამდენად, ნებისმიერი შეზღუდვა, რომელიც არადემოკრატიულს ხდის საარჩევნო პროცესს, აფერხებს დემოკრატიულ მმართველობას, საარჩევნო უფლების არსის დარღვევას განაპირობებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეზღუდვის კონსტიტუციურობის შეფასებისას, პირველ რიგში, სასამართლომ უნდა შეაფასოს სადავო ნორმით დადგენილი პარტიული სიის ფორმირების მოდელი რამდენად თავსებადია დემოკრატიის პრინციპთან.

9. საქართველოს კონსტიტუციის მე-3 მუხლი დემოკრატიული მმართველობის რამდენიმე ფუნდამენტურ ნიშან-თვისებაზე მიუთითებს. კერძოდ, უპირველესად, კონსტიტუცია სახელმწიფო ხელისუფლების წყაროდ მოიაზრებს ხალხს და გამორიცხავს ხელისუფლების მითვისების შესაძლებლობას. ამასთანავე, დაუშვებლად აცხადებს საყოველთაო არჩევნებში არჩეული ორგანოს მიმდინარე უფლებამოსილების ვადის კონსტიტუციით ან კანონით შემცირებას ან გაზრდას. ამდენად, საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, სახელმწიფო ხელისუფლება ლეგიტიმაციას იღებს მხოლოდ და მხოლოდ ხალხის მიერ თავისუფლად გამოხატული ნების საფუძველზე, წინასწარ განსაზღვრული ვადით.

10. როგორც უკვე აღინიშნა, სადავო ნორმა აწესებს შეზღუდვას პარტიული სიის შედგენისას. ზოგადად, დემოკრატიული მმართველობისათვის აუცილებელია, ხალხს არა მხოლოდ ფორმალურად ჰქონდეს ხმის უფლება, არამედ რეალურად შეეძლოს არჩევანის თავისუფლად გაკეთება. შესაბამისად, დემოკრატიის პრინციპის საწინააღმდეგო შეიძლება იყოს არა მხოლოდ უშუალოდ პირთა გარკვეული წრისათვის ხმის უფლების ჩამორთმევა, არამედ ასარჩევი პირების სახელმწიფოს მიერ შერჩევა. იმ პირობებში, როდესაც სახელმწიფო თავად არჩევს კანდიდატებს (მაგალითად, ხალხს აძლევს შესაძლებლობას, მმართველი აირჩიოს მის მიერ წინასწარ განსაზღვრული სიიდან) ან ადგენს ისეთ წესებს, რომლებიც არსებითად ზღუდავს კანდიდატთა თავისუფლად განსაზღვრის შესაძლებლობას, იგი ფაქტობრივად არჩევანს ართმევს ხალხს, რაც, ბუნებრივია, დემოკრატიის პრინციპის საწინააღმდეგოა. მოცემულ შემთხვევაში სადავო რეგულირება, მართალია, გავლენას ახდენს ასარჩევ კანდიდატთა თავისუფლად განსაზღვრაზე, თუმცა, ამავე დროს, უნდა შეფასდეს, რამდენად არსებითია სახელმწიფოს მონაწილეობა კანდიდატთა შერჩევის პროცესში.

11. ამ თვალსაზრისით, ყურადღება უნდა მიექცეს რამდენიმე გარემოებას. უპირველესად, უნდა აღინიშნოს, რომ სქესის ნიშნით კვოტირება არ უკავშირდება რაიმე ტიპის კონკრეტული შეხედულების ან/და პოლიტიკის ხელშეწყობას, რომლითაც სახელმწიფო შეიძლება ცდილობდეს საზოგადოებისათვის საკუთარი იდეების თავს მოხვევას. საქმეზე არ ყოფილა წარმოდგენილი რაიმე მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა, რომ ქალსა და მამაკაცს თავისთავად განსხვავებული შეხედულებები აქვთ ქვეყნის მოწყობასთან, მის განვითარებასთან დაკავშირებით და სქესის ნიშნით კვოტირება რაიმე სპეციალური

დღის წესრიგის ხელოვნურად წახალისებას იწვევს. ამდენად, სქესის ნიშნით კვოტირება არ ზღუდავს ხალხის შესაძლებლობას, თავად გადაწყვიტოს, როგორ სახელმწიფოში სურთ ცხოვრება და, შესაბამისად, რა მსოფლმხედველობის ხელისუფლებას აირჩევენ.

12. ასევე აღსანიშნავია, რომ კვოტირება ხდება საზოგადოების იმ წევრებს შორის, რომლებიც მოსახლეობის მეტ-ნაკლებად თანაბარ ნაწილებს წარმოადგენენ. საქართველოში დაახლოებით ერთი და იმავე რაოდენობის საარჩევნო უფლების მქონე ქალი და კაცია. შესაბამისად, კვოტირების შედეგად არ ხდება საზოგადოების რომელიმე ჯგუფის წარმომადგენლობის არაპროპორციულად გაზრდა. სადავო რეგულირება არა თუ არ ამცირებს ქვეყნის მართვაში საზოგადოების ჩართულობას, არამედ უფრო მეტად ზრდის მას. ნორმის მოქმედების შედეგად იზრდება ალბათობა, რომ ქვეყნის მოსახლეობის 100 პროცენტიდან იქნება წარმოდგენილი ხალხი პარლამენტში, ნაცვლად უმეტესად კაცებისა.

13. შესაბამისად, სადავო ნორმა არც შინაარსობრივად და არც რაოდენობრივად არ ამცირებს ხალხის შესაძლებლობას, მიიღოს გადაწყვეტილება ქვეყნის მართვაში, მისი განვითარების მიმართულებების გადაწყვეტაში. ამავე დროს, სქესის ნიშნის კვოტირების განმსაზღვრელ ნორმასა და სახელმწიფოს სურვილს შორის, თავად განსაზღვრავდეს საარჩევნო კანდიდატებს, ფაქტობრივად კავშირი არ არსებობს. შეუძლებელია იმის მტკიცება, რომ კანონი მიღებულია პარლამენტის წევრობის კანდიდატთა რაოდენობის ხელოვნურად შემცირებით ან სხვა ფაქტორების გავლენით ხელისუფლებისათვის სასურველი პირების არჩევის მისაღწევად. ამდენად, სადავო ნორმის მოქმედების შედეგად მოქალაქეთა არჩევანზე სახელმწიფოს გავლენა არის მინიმალური, ფაქტობრივად უმნიშვნელო.

14. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აშკარაა, რომ მსგავსი ტიპის შეზღუდვას, მისი შინაარსისა და ბუნების გათვალისწინებით, შემხებლობა არ აქვს ხალხის, როგორც ხელისუფლების წყაროს პრინციპთან და ხელისუფლების მითვისების დაუშვებლობასთან. პარტიული სიის შედგენისას გარკვეული რაოდენობის პოზიციებზე განსხვავებული სქესის წარმოდგენის ვალდებულების დაწესება ბუნებრივად ვერ გამოიწვევს ხალხისათვის სახელმწიფო ხელისუფლების ლეგიტიმაციის ძალაუფლების ჩამორთმევას ან გარკვეულ პირთა ჯგუფის მხრიდან მის მიტაცებას. კანდიდატთა მსოფლმხედველობისაგან ნეიტრალური მსგავსი სავალდებულო მოთხოვნის დაწესება ვერ შეუქმნის საფრთხეს სახალხო სუვერენიტეტს. არ იკვეთება, რომ სადავო ნორმა მიღებულია ხელისუფლების მიტაცების, რაიმე ფორმით რომელიმე პოლიტიკური ერთეულისათვის საარჩევნო წარმატების გაზრდის მიზნით ან/და იგი ამგვარ საფრთხეებს შეიცავს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო რეგულირება ვერ იქნება მიჩნეული დემოკრატიის პრინციპთან თავისთავად შეუთავსებელ შეზღუდვად.

15. ამდენად, სადავო რეგულირება ექვექვემ არ აყენებს საარჩევნო სისტემის დემოკრატიულ ფუნქციონირებას. იგი არ არის საარჩევნო უფლების არსის საწინააღმდეგო და, შესაბამისად, მისი კონსტიტუციურობა უნდა შეფასდეს ინდივიდის საარჩევნო უფლების შეზღუდვის გამართლებულობის და არა ზოგადად კონსტიტუციასთან სისტემური შეუთავსებლობის კონტექსტში.

2.2 მოსარჩელის უფლების შეზღუდვის კონსტიტუციურობა

16. როგორც უკვე აღინიშნა, სხვა უფლებების მსგავსად, დემოკრატიის პრინციპთან შესაბამისი საარჩევნო უფლების შეზღუდვის შეფასების მასშტაბს თანაზომიერების პრინციპი ქმნის. კერძოდ, „უფლების მზღუდავი საკანონმდებლო რეგულირება უნდა წარმოადგენდეს ღირებული საჯარო (ლეგიტიმური) მიზნის მიღწევის გამოსადეგ და აუცილებელ საშუალებას. ამავე დროს, უფლების შეზღუდვის ინტენსივობა მისაღწევი საჯარო მიზნის პროპორციული, მისი თანაზომიერი უნდა იყოს. დაუშვებელია, ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა განხორციელდეს ადამიანის უფლების მომეტებული შეზღუდვის ხარჯზე“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 26 ივნისის №3/1/512 გადაწყვეტილება საქმეზე „დანის მოქალაქე ჰეიკე ქრონქისტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-60). ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ, პირველ რიგში, უნდა დაადგინოს, თუ რა ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას ემსახურება სადავო რეგულაცია.

2.2.1 ლეგიტიმური მიზანი

17. საქმის არსებითად განხილვის სხდომაზე საქართველოს პარლამენტმა სადავო ნორმით გათვალისწინებული შეზღუდვის ლეგიტიმურ მიზნად დაასახელა საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტიდან გამომდინარე სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების შესრულება და ქვეყნის უმაღლეს წარმომადგენლობით ორგანოში - საქართველოს პარლამენტში სქესთა შორის

არსებული ბალანსის გაუმჯობესება.

18. დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის სწორად, კონსტიტუციის ზოგადი ლოგიკის გათვალისწინებით გააზრება მოითხოვს საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველად არსებული ინტერესის, მისგან მომდინარე სახელმწიფოსთვის დაკისრებული ვალდებულების შინაარსის დადგენას. ხსენებული კონსტიტუციური დებულება განსაზღვრავს, რომ „სახელმწიფო უზრუნველყოფს თანაბარ უფლებებსა და შესაძლებლობებს მამაკაცებისა და ქალებისათვის. სახელმწიფო იღებს განსაკუთრებულ ზომებს მამაკაცებისა და ქალების არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად“. დასახელებული კონსტიტუციური დებულება ქალებსა და მამაკაცებს შორის რეალური თანასწორობის დამკვიდრებისკენ მიმართულ ნორმას წარმოადგენს. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, იგი „აკვალიფიცირებს სამართლის წინაშე თანასწორობის უფლების მოქმედებას სახელმწიფოს მიერ მამაკაცებსა და ქალებს შორის არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფის ხელშეწყობისკენ მიმართულ ღონისძიებებთან მიმართებით. ამდენად, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი სახელმწიფოს უდგენს ვალდებულებას, კონკრეტული სქესის წარმომადგენელთა სპეციალური საჭიროებების მხედველობაში მიღებით, მიიღოს განსაკუთრებული ზომები სქესის ნიშნით პირთა შორის არსებული უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად და არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 5 ივნისის N1/7/1320 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ელგა მაისურაძე, ირმა გინტური და ლერი თოდაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-3).

19. საქართველოს კონსტიტუცია, მისი მიღების დღიდანვე, განამტკიცებს თანასწორობის ზოგად ნორმა-პრინციპს და კრძალავს ნებისმიერ, მათ შორის სქესის ნიშნით დისკრიმინაციულ მოპყრობას. კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტი ადგენს სამართლის წინაშე ყველას თანასწორობის გარანტიას და კრძალავს დისკრიმინაციას „რასის, კანის ფერის, სქესის, წარმოშობის, ეთნიკური კუთვნილების, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, სოციალური კუთვნილების, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან სხვა ნიშნის მიხედვით“.

20. სამართლის წინაშე თანასწორობის დამდგენ ამ კონსტიტუციურ დებულებასთან მიმართებით საკონსტიტუციო სასამართლოს გააჩნია თანმიმდევრული პრაქტიკა, რომლის თანახმადაც, კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტი „არ გულისხმობს, ბუნებისა და შესაძლებლობების განურჩევლად, ყველა ადამიანის ერთსა და იმავე პირობებში მოქცევას. მისგან მომდინარეობს მხოლოდ ისეთი საკანონმდებლო სივრცის შექმნის ვალდებულება, რომელიც ყოველი კონკრეტული ურთიერთობისათვის არსებითად თანასწორთ შეუქმნის თანასწორ შესაძლებლობებს, ხოლო უთანასწორობებს პირიქით“ (საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 მარტის №2/1/473 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ბიჭიკო ჭონქაძე და სხვები საქართველოს ენერგეტიკის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-2).

21. კონსტიტუციის ხსენებული დანაწესი იცავს კანონის წინაშე თანასწორობას, რაც გულისხმობს კანონით არსებითად თანასწორი პირებისათვის თანაბარი შესაძლებლობების დადგენის ვალდებულებას, მათ მიმართ გაუმართლებელი დიფერენცირების აკრძალვას. კანონის წინაშე თანასწორობის მოთხოვნა სახელმწიფოს განსხვავებული მოპყრობის დაწესების ვალდებულებას უდგენს მხოლოდ არსებითად უთანასწორო პირებთან მიმართებით.

22. საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში შესადარებელ პირთა არსებითად თანასწორობის საკითხი განიხილება და წყდება არა აბსტრაქტულად, არამედ კონკრეტულ ურთიერთობასთან მიმართებით. სასამართლოს განმარტებით, სამართლის წინაშე თანასწორობის უფლებაზე მსჯელობისას, „პირთა არსებითად თანასწორობის საკითხი უნდა შეფასდეს არა ზოგადად, არამედ კონკრეტულ სამართალურ ურთიერთობასთან კავშირში. დისკრიმინაციულ მოპყრობაზე მსჯელობა შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, თუ პირები კონკრეტულ სამართლებრივ ურთიერთობასთან დაკავშირებით, შეიძლება განხილულ იქნენ როგორც არსებითად თანასწორი სუბიექტები“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის გადაწყვეტილება N2/1/536 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები - ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბერუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-17). ამასთან, შესადარებელ პირთა არსებითად თანასწორობის საკითხი, ყოველი ინდივიდუალური საქმის ფარგლებში, გამომდინარე იქიდან, თუ რა სამართლებრივ ურთიერთობასთან მიმართებით ფასდება კონკრეტული საკანონმდებლო მოწესრიგებიდან მომდინარე დიფერენცირება, შესაძლოა

დამოკიდებული იყოს სხვადასხვა გარემოებებზე. თუმცა აღნიშნული მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ამ ურთიერთობასთან მიმართებით შესაძარებელ პირთა ინდივიდუალურ მახასიათებლებზე, გარკვეულ ობიექტურ გარემოებებზე, რომლებიც გავლენას ახდენენ მათ არსებითად თანასწორობად ან პირიქით, მათ არსებითად უთანასწორობად მიჩნევაზე. საგულისხმოა, რომ სასამართლოს პრაქტიკით, თუ პირთა დიფერენცირებას საფუძვლად უდევს შესაძარებელ პირთა ჯგუფების განსხვავებული ფაქტობრივი ანდა სამართლებრივი მდგომარეობა, სახეზე არ იქნება საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით შესაფასებელი მოცემულობა (იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“; II-19). საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, თანაბარი მოპყრობის გამო თანასწორობის უფლების „...შეზღუდვის წარმოსაჩენად მოსარჩელე ვალდებულია, დაასაბუთოს, რომ იგი თავისი ბუნებით განსხვავდება სხვა შესაძარებელი პირებისაგან და ეს განსხვავება იმდენად არსებითია, რომ სახელმწიფოს მხრიდან პირთა შორის განსხვავებული მოპყრობის ვალდებულებას წარმოშობს. ამდენად, შესაძარებელ პირებს შორის არსებითად უთანასწორობის მტკიცება შესაძლებელია უკავშირდებოდეს მხოლოდ პირების განსხვავებულობის წარმოჩენას და არა სხვადასხვა ფაქტობრივი გარემოების გამო სხვადასხვა შედეგის დადგომაზე მითითებას...“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 24 ოქტომბრის №2/15/1403 განჩინება საქმეზე „სულხან გველესიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-15).

23. აღსანიშნავია, რომ ძალზე მწირი შეიძლება იყოს იმგვარი პიროვნული, ინდივიდუალური მახასიათებლები, რომლებიც კონკრეტულ სამართლებრივ ურთიერთობებთან მიმართებით, სხვადასხვა სქესის პირთა არსებითად უთანასწოროდ მიჩნევას განაპირობებდა. საკონსტიტუციო სასამართლოს საკუთარ პრაქტიკაში არასოდეს დაუდგენია, რომ რაიმე სამართლებრივ ურთიერთობასთან მიმართებით, სქესი ქმნიდა იმ რელევანტურ მახასიათებელს, რომელიც ქალებისა და მამაკაცების არსებითად უთანასწორო პირებად მიჩნევის საფუძველს შექმნიდა. ამდენად, სასამართლოს პრაქტიკიდან გამომდინარე, თითქმის ყველა სამართლებრივ ურთიერთობასთან მიმართებით, ქალი და კაცი არსებითად თანასწორ სუბიექტებად მიიჩნევა. შესაბამისად, სქესის ნიშნით განსხვავებული მოპყრობის ვალდებულებას საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით განმტკიცებული კანონის წინაშე თანასწორობის უფლება უაღრესად მცირე შემთხვევებში შეიძლება მოითხოვდეს.

24. კანონის წინაშე თანასწორობის უფლების მიზანია, პირთათვის თანაბარი შესაძლებლობის მინიჭებით, უზრუნველყოს მათი უნარების თანაბარი რეალიზება, საზოგადოებრივ სიკეთეებზე თანაბარი წვდომა. თუმცა ასევე აღსანიშნავია, რომ ადამიანის შესაძლებლობების რეალიზებაზე სამართლებრივი გარემოს მიღმა გავლენას ახდენს მრავალი სოციალური ასპექტი. სხვადასხვა სფეროებში კანონით თანაბარი მოპყრობა, რიგ შემთხვევებში, ვერ უზრუნველყოფს ადამიანის შესაძლებლობების თანაბრად რეალიზებას. სამართალი მოქმედებს კონკრეტულ, მოცემულ საზოგადოებაში და სწორედ ამ საზოგადოების თავისებურებების გათვალისწინებით, შესაძლოა, სრულიად თანასწორი სამართლებრივი რეგულირებების პირობებში, კონკრეტული ჯგუფები, სოციალური გარემოს მოქმედებით შექმნილი ხელოვნური ბარიერების გამო, ვერ ახდენდნენ შესაძლებლობების სხვათა თანაბრად რეალიზებას.

25. სწორედ ამგვარად, სამართლის მიღმა არსებული სოციალურ-პოლიტიკური უთანასწორობის წინააღმდეგ და შესაძლებლობების თანასწორად რეალიზების ხელშეწყობისკენ არის მიმართული საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება. უდავოა, რომ უმრავლეს სფეროებში ქალსა და მამაკაცს წარმატების მიღწევის და წარმატებული საქმიანობის ერთნაირი უნარები აქვთ. აღნიშნულის მიუხედავად, სქესთა შორის რეალური თანასწორობის, არსებული ერთნაირი უნარების თანაბრად რეალიზების უზრუნველყოფა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსოფლიოს, მათ შორის, განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნებშიც კი მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს.

26. ამ მხრივ, არც საქართველო არის გამონაკლისი. სქესთან დაკავშირებული სტერეოტიპული შეხედულებები ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია. კანონით თანასწორი უფლებების დადგენის მიუხედავად, ქალი ხშირ შემთხვევაში არ აღიქმება მამაკაცის თანასწორ, გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიმღებ სუბიექტად. წლების განმავლობაში საქართველოში საგანგაშოა სქესის ნიშნით ჩადენილი ძალადობრივი დანაშაულების რიცხვი, ოჯახში ძალადობა, ქვეყანაში კვლავაც პრობლემურია ადრეული ქორწინების საკითხი, ასევე, როგორც ამ მიზეზით განათლების, განსაკუთრებით კი, ზოგადი განათლების ექვაპზი სწავლის შეწყვეტა და ა.შ. ამდენად,

ფორმალური თანასწორობის მიუხედავად, ხშირ შემთხვევაში, ქალის სასტარტო პირობები განათლების მიღებისა და საკუთარი ცხოვრების დანერგვის თვალსაზრისით მნიშვნელოვნად შეზღუდულია. დასახელებული გარემოებები მჭიდრო კავშირშია საზოგადოებაში კვლავაც არსებული და გაბატონებული ქალის სოციალური როლის აღქმასთან, რომელიც ქალებსა და მამაკაცებს შორის სოციალური ფუნქციების ტრადიციულ, კონსერვატორულ გადანაწილებას გულისხმობს და მათ მიმართ საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები არის განსხვავებული.

27. დასახელებული გარემოებები არ უკავშირდება ქალების მიმართ დადგენილ რაიმე სამართლებრივ შეზღუდვებს, თუმცა ფაქტობრივი რეალობა აშკარად მიუთითებს რიგ სფეროებში ქალების უნარების რეალიზებისთვის ბარიერების არსებობაზე. სწორედ ამ რეალობის გამო, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტმა სახელმწიფოს დაუდგინა ფაქტობრივი საჭიროებიდან მომდინარე, მამაკაცების და ქალების თანასწორობის მიღწევისკენ მიმართული დამატებითი გარანტიების შექმნის უფლებამოსილება. ამ მექანიზმით, კონსტიტუცია სცდება ვიწროდ სამართლის წინაშე თანასწორობის იდეას, ცნობს და აღიარებს საზოგადოების წევრების უნარების თანასწორად რეალიზების მიღწევის საჭიროებას და სახელმწიფოსაგან მოითხოვს სპეციალური ღონისძიებების გატარებას.

28. იმავდროულად, აუცილებელია, ყურადღება გამახვილდეს თავად კონსტიტუციის სულისკვეთებაზე და ამ კუთხით განსახილველი კონსტიტუციური დებულებით დაწესებულ სახელმწიფოს მოქმედების თავისუფლების ზღვარზე. კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი არ მოითხოვს ნებისმიერ სფეროში განსხვავებული სქესის წარმომადგენელთა თანაბარი რაოდენობის უზრუნველყოფას. ხსენებული დებულების მიზანია ფაქტობრივი თანასწორობის ხელშემწყობი გარემოებების შექმნა და არა თანასწორობის ხელოვნურად უზრუნველყოფა. კონსტიტუციის მიზანია პირთა შესაძლებლობების გამოვლენის ხელშემშლელი ფაქტორების ნეიტრალიზება და არა შედეგების თანასწორობის ხელოვნური უზრუნველყოფით წარმატების მისაღწევად ადამიანის შრომის უფლებებელყოფა, პირის საკუთარი განვითარებისა და წარმატების დამსახურების მიხედვით მიღწევის იგნორირება. კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 ნაწილის მიზანია, შექმნას ისეთი გარემო, რომელშიც ქალი და მამაკაცი თანაბარი შრომითა და უნარებით თანაბარ წარმატებას მიაღწევენ. ხსენებული კი შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს სქესთან დაკავშირებული და მისგან მომდინარე წარმატებისთვის ხელისშემშლელი ხელოვნური ბარიერების დამაბალანსებელი მექანიზმების შექმნით. ბუნებრივია, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი სახელმწიფოს არ აღჭურავს უფლებამოსილებით, სათანადო ფაქტობრივი საჭიროების გარეშე გადაუხვიოს სამართლის წინაშე თანასწორობის უფლების მოთხოვნებიდან და გამოიყენოს რომელიმე სქესის წახალისებისკენ მიმართული ღონისძიებები.

29. აღსანიშნავია, რომ დასახელებული კონსტიტუციური დებულება არ ზღუდავს სახელმწიფოს მოქმედებას კონკრეტული ღონისძიებებით. ეს უკანასკნელი განსაზღვრავს მიზანს, რომლის მისაღწევადაც გამოყენებული მეთოდისა და მექანიზმების შერჩევას, სახელმწიფოს შედარებით ფართო დისკრეცია გააჩნია. ასევე, ცხადია, რომ ამგვარად კონსტიტუციურად დეკლარირებული მიზნის არსებობა, მიუხედავად მისი მომეტებული საზოგადოებრივი მნიშვნელობისა, თავისთავად, ვერ გაამართლებს სქესთა შორის დისბალანსის აღმოფხვრის მიზნით განხორციელებულსახელმწიფოს ნებისმიერ ქმედებას. შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, უფლების შეზღუდვის ინტენსივობის და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, თითოეული ამგვარი ღონისძიების კონსტიტუციასთან შესაბამისობა დამოუკიდებლად შეიძლება გახდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს მსჯელობის საგანი. თუმცა ეს გარემოება ვერ შეცვლის კონსტიტუციის ცხადად დეკლარირებულ ნებას - მიანიჭოს სახელმწიფოს სქესთა შორის არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფისა და არსებული უთანასწორობის აღმოფხვრისთვის გარკვეული პოზიტიური ქმედებების განხორციელების ლეგიტიმაცია.

30. როგორც აღინიშნა, მოპასუხე მხარე სადავო ნორმით დადგენილი შეზღუდვის ლეგიტიმურ მიზნად მიუთითებს საქართველოს პარლამენტში სქესის ნიშნით არსებული დისბალანსის აღმოფხვრას. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია იმის შეფასება, რამდენად წარმოადგენს ეს რეგულაცია და ამგვარად საარჩევნო უფლებების შეზღუდვა სწორედ რეალური, საზოგადოებაში არსებული საჭიროებების გამოძახილს და ამ საჭიროებებიდან მომდინარე შედეგების დაბალანსებისკენ მიმართულ საშუალებას.

31. საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად დაბალია და ბოლო სამი მოწვევის ფარგლებში მერყეობს 5-დან 16 პროცენტამდე. ქვეყანაში არსებობს რეალობა, რომ საუკეთესო მაჩვენებელი, რაც კი დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პროპორციული სისტემის

ფარგლებში არჩეულ დეპუტატებს შორის ქალთა წარმომადგენლობის კუთხით დაფიქსირებულა, შეადგენს მხოლოდ 23,38 პროცენტს (2016 წლის საპარლამენტო არჩევნები). ქალთა დაბალ წარმომადგენლობას არა ერთჯერადი, არამედ განგრძობადი ხასიათი აქვს (დამოუკიდებელი საქართველოს პირობებში ქალთა წარმომადგენლობა არასოდეს ყოფილა 16 პროცენტზე მეტი). შესაბამისად, ეს რეალობა არ შეიძლება ჩაითვალოს უბრალო შემთხვევითობად, რომელიც შესაძლოა, უახლოეს მომავალში სახელმწიფოს ჩარევის გარეშე თავისთავად შეიცვალოს.

32. ამგვარ უთანასწორო წარმომადგენლობას შესაძლოა განაპირობებდეს მრავალი ფაქტორი, მათ შორის იმგვარიც, რომელიც არ არის დაკავშირებული ქალებისთვის არც კანონისმიერი და არც გარკვეული საზოგადოებრივი ბარიერების არსებობასთან. თუმცა ამგვარად მცირე წარმომადგენლობა შეუძლებელია უკავშირდებოდეს მხოლოდ ბუნებრივ ფაქტორებს და არ იყოს განპირობებული საზოგადოებაში არსებული, ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობისთვის ხელშემშლელი გარემოებებით. აუცილებელია ყურადღების გამახვილება არსებულ რეალობაზე, რომელიც საქართველოში ზემოთ უკვე აღწერილი პრობლემებისა და გამოწვევების გამოძახილს წარმოადგენს და, საბოლოოდ, ქალებისთვის ქმნის უთანასწორო გარემოს, მათ შორის, პოლიტიკაში მონაწილეობის თვალსაზრისით.

33. პოლიტიკა განსაკუთრებით სპეციფიკური სფეროა, სადაც მნიშვნელობა ენიჭება ადამიანის საჯარო სივრცეში, ასპარეზზე გამოსვლას, მის კონტაქტს მოსახლეობასთან და პოტენციურად ამომრჩეველთან. ნებისმიერი პოლიტიკოსი, რომელიც მიზნად ისახავს საკანონმდებლო ორგანოში საქმიანობის გაგრძელებას, ისევე როგორც ნებისმიერი პოლიტიკური პარტია და მისი საარჩევნო სიის წარმატება, დამოკიდებულია ამომრჩეველზე, იმ საზოგადოებაზე, რომლის ფარგლებშიც მოქმედებს და რომლის ნდობის მოპოვებასაც ცდილობს. ამ კუთხით, თავად პოლიტიკური პარტიებიც მოცემული საზოგადოების ფარგლებში და მისი მოთხოვნების კარნახით მოთამაშე სუბიექტებს წარმოადგენენ. ამ მიმართულებით საზოგადოება, რომელში მიღებული სოციალური თუ მორალური ნორმებიც ქმნის ქალებისთვის არათანასწორ გარემოს, აგრეთვე აისახება პოლიტიკური პარტიებისა და თავად პოლიტიკოსთა ნაბიჯებში. იგი ხელს უშლის ქალების ფართო პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოსვლას, აბრკოლებს მათ ცნობადობას და, მიუხედავად ფორმალურ-სამართლებრივი ბარიერების არარსებობისა, შედეგად მათთვის არათანასწორ რეალობას ქმნის.

34. ასევე, საყურადღებოა მოსარჩელის არგუმენტი, რომლის ფარგლებშიც მიუთითებს, რომ ქალებს, უბრალოდ, ნაკლებად გააჩნიათ პოლიტიკაში მონაწილეობის სურვილი და ინტერესი. ხსენებული დებულება შესაძლებელია, გარკვეული თვალსაზრისით სწორიც იყოს. თუმცა იგი მხოლოდ და მხოლოდ მიუთითებს ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობასთან დაკავშირებით ხელოვნური საზოგადოებრივი ბარიერის არსებობაზე. ქალები საზოგადოების ნახევარს წარმოადგენენ და, შესაბამისად, ხედვის ფორმირებას, რომლის ფარგლებშიც პოლიტიკა ნაკლებად მიიჩნევა ქალისათვის შესაფერის საქმიანობად, ქალები და მამაკაცები ერთობლივად განაპირობებენ. შეხედულებები, რომ ქალებს არ უნდათ პარლამენტის წევრობა, ისინი საკუთარ ადგილს ვერ ხედავენ პოლიტიკაში და ა.შ., კიდევ უფრო აძლიერებს ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობასთან დაკავშირებით საზოგადოებაში არაჯანსაღ, ხელოვნური ბარიერების არსებობის არგუმენტს.

35. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალთა დაბალი წარმომადგენლობა პირდაპირ არის კავშირში მათი უნარების რეალიზებასთან დაკავშირებული ხელოვნური ბარიერების არსებობასთან. ამდენად, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი აღჭურავს სახელმწიფოს უფლებამოსილებით, მიიღოს ზომები პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდისათვის.

36. ამავდროულად, თავისი არსით, საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა წარმოადგენს როგორც გამოწვევას, ისე მნიშვნელოვან ინტერესს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. იგი უზრუნველყოფს მეტად ინკლუზიურ, დაბალანსებულ და, რაც ყველაზე მთავარია, პლურალისტურ წარმომადგენლობას.

37. გასაჩივრებული რეგულაცია პოლიტიკური პარტიებისთვის ქმნის საჭიროებას, მოახდინონ რაც შეიძლება მეტი პროფესიონალი ქალის მობილიზება და საზოგადოებრივ, საჯარო ასპარეზზე გამოყვანა, მათი გაძლიერება, რათა მორიგი არჩევნებისთვის ისინი იყვნენ ცნობილი და მისაღები ამომრჩეველთა ფართო მასებისთვის. პოლიტიკაში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან და, იმავდროულად, მამაკაცებით დომინირებულ სფეროში ქალთა მონაწილეობის გაზრდა მნიშვნელოვანი პოზიტიური ფაქტორია, აგრეთვე საზოგადოებრივი განწყობების შეცვლისთვის, რომელსაც გაცილებით ფართოდ, ცხოვრების

სხვა სფეროებზე გავრცელების ეფექტი აქვს. პოლიტიკაში ქალთა წარმომადგენლობას გააჩნია მნიშვნელოვანი პოზიტიური გავლენა, გადაცემადი ეფექტი სხვა სფეროებში მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის. ქვეყნის მართვაში ქალების წარმომადგენლობის გაზრდა მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს საზოგადოებრივი სტერეოტიპების დამარცხებას, რომლის თანახმადაც, გარკვეული საკითხები „ქალის საქმე არ არის“ და მათ მთელ რიგ სფეროებში გადაწყვეტილების მიღებისას კაცის თანასწორი უფლება არ გააჩნიათ. ამდენად, კონკრეტული, სადავო რეგულაციის მიზანი არა მხოლოდ კონსტიტუციითაა უშუალოდ განსაზღვრული, არამედ იგი უაღრესად მნიშვნელოვანია ქვეყანაში სქესთა შორის რეალური თანასწორობის ჩამოყალიბებისა და სოციალური უთანასწორობის აღმოფხვრისთვის.

38. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა წარმოადგენს მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტიდან გამომდინარე მნიშვნელოვან კონსტიტუციურ მიზანს, რომლის მისაღწევადაც შესაძლებელია საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დაცულ ძირითად უფლებათა შეზღუდვა.

2.2.2 გამოსადეგობა

39. საკონსტიტუციო სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ მოპასუხის მიერ მართლედ სათანადო ლეგიტიმურ მიზანზე მითითება ვერ იქნება სადავო ნორმით დადგენილი შეზღუდვის კონსტიტუციურად მიჩნევის თვითკმარი საფუძველი. არამედ უნდა დადგინდეს, რამდენად წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ შერჩეული საშუალება, უფლების შემზღუდველი რეგულაცია დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის გამოსადეგ საშუალებას. ამ მიზნით, თანაზომიერების პრინციპის მოთხოვნას წარმოადგენს შემოწმდეს, „რამდენად არსებობს ლოგიკური კავშირი საქართველოს პარლამენტის მიერ დასახელებულ ლეგიტიმურ მიზანსა და სადავო ნორმებით დადგენილ უფლების შეზღუდვის ფორმას შორის – რამდენად იძლევა სადავო ნორმები დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 მაისის №3/3/600 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე კახა კუკავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-48).

2.2.2.1 პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში, მინიმუმ, ერთი მამაკაცი კანდიდატის გათვალისწინების ვალდებულება

40. როგორც უკვე აღინიშნა, სადავო ნორმის მიზანს საქართველოს უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში ქალებისა და მამაკაცების არსებული ბალანსის გაუმჯობესება წარმოადგენს. ამ მიზნის ლეგიტიმურობას კი საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი განაპირობებს, რომელიც სახელმწიფოს აღჭურავს უფლებამოსილებით, არსებული ფაქტობრივი უთანასწორობის დასაბალანსებლად გაატაროს შესაბამისი ღონისძიებები.

41. ამავედროულად, „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტი წარმოადგენს სქესის ნიშნით ნეიტრალურად ფორმულირებულ ნორმას. შესაბამისად, იგი პოლიტიკურ პარტიას/საარჩევნო ბლოკს უზღუდავს, მათ შორის, ისეთი პარტიული სიის წარდგენას, რომელიც სრულად ან უმეტესად დაკომპლექტებული იქნება ქალი კანდიდატებით. საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია, პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში გაითვალისწინოს, მინიმუმ, ერთი განსხვავებული სქესის ადამიანი. შედეგად, მათ შორის, სრულად ან უმეტესად ქალებისგან შემდგარ სიაში სავალდებულოა, მინიმუმ, ერთი მეოთხედი მამაკაცი კანდიდატის გათვალისწინება ზემოხსენებული განაწილების პრინციპის დაცვით.

42. როგორც უკვე აღინიშნა, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი სახელმწიფოს აღჭურავს მხოლოდ რეალური საჭიროებით განპირობებული სპეციალური ღონისძიებების გატარების უფლებამოსილებით. ასევე აღინიშნა, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობა დღევანდელი მდგომარეობით, ისევე როგორც დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში არსებულ ყველა მოწვევის პარლამენტში, მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდებ(ოდა) მამაკაცთა რაოდენობას. ამავე დროს, არ არსებობს რაციონალური მოლოდინი, რომ, თუნდაც სავალდებულო კვოტირების შემდეგ, უახლოეს მომავალში პარლამენტში ქალების რაოდენობა გაასწრებს კაცების რაოდენობას და შეიქმნება მამაკაცთა სასარგებლოდ კვოტირების განხორციელების საჭიროება.

43. ამ ფონზე ლოგიკურ ახსნას არის მოკლებული, თუ რატომ იზღუდება სრულად ან უმეტესად ქალებით დაკომპლექტებული საარჩევნო სიის ფორმირება. ამგვარი რეგულაცია არათუ ვერ აღწევს

საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის მიზანს, არამედ ხელსაც კი უშლის მას. მაშინ, როდესაც სადავო რეგულაციის გარეშე, ამგვარი სიის წარმდგენი პოლიტიკური პარტიისა თუ საარჩევნო ბლოკის მიერ წარმატების მოპოვების შემთხვევაში, პარლამენტის შემადგენლობაში იქნებოდა რაოდენობრივად მეტი ქალი, სადავო ნორმა მათ ავალდებულებს, მათ შორის, მამაკაცების გათვალისწინებას საარჩევნო სიაში.

44. ასევე აღსანიშნავია, რომ არც მოპასუხეს მიუთითებია, თუ რა ფორმით შეიძლება ემსახურებოდეს საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის ან სხვა დებულებიდან მომდინარე კონსტიტუციური მიზნების მიღწევას კაცების სასარგებლოდ კვოტირების განხორციელება. იგი ცალსახად მიუთითებდა, რომ სადავო ნორმის მიღება ნაკარნახევი იყო საქართველოს პარლამენტში არჩეული ქალების სიმცირით.

45. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ სადავო ნორმით დადგენილი მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც საარჩევნო სიის ყოველ ოთხეულში უნდა იყოს მინიმუმ ერთი კაცი, არ არის რაციონალურ და ლოგიკურ კავშირში საქართველოს პარლამენტის მიერ მითითებულ ლეგიტიმურ მიზანთან. ამავე დროს, საკონსტიტუციო სასამართლო ვერ ხედავს, რა მიზანს შეიძლება ემსახურებოდეს რეგულირება, რომელიც ახდენს კვოტირებას მამაკაცების სასარგებლოდ და სანაცვლოდ, პოტენციურად ამცირებს ქალების წარმომადგენლობას პარლამენტში. აღნიშნულიდან გამომდინარე, „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი წინადადების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ადგენს, რომ პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში ერთი მაინც უნდა იყოს მამაკაცი, ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებას.

46. განსახილველი საქმის ფარგლებში, სადავოდ არის გამხდარი აგრეთვე „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მე-3 და მე-4 წინადადებები. ამ დებულებების თანახმად, „თუ საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილ პარტიულ სიაში არ არის დაცული ამ პუნქტით დადგენილი სქესთა შორის ბალანსი, საარჩევნო სუბიექტს უბრუნდება სია და ხარვეზის აღმოსაფხვრელად ეძლევა 3 დღის ვადა. თუ ხარვეზი არ აღმოიფხვრა, პარტიული სია რეგისტრაციაში არ გატარდება“. შესაბამისად, დასახელებული დებულებების მოქმედება სრულად არის დამოკიდებული ამავე ნორმის პირველი წინადადებით განსაზღვრულ პარტიული სიის შედგენის წესზე.

47. აღსანიშნავია, რომ მოსარჩელე მხარეს არ წარმოუდგენია რაიმე დამატებითი არგუმენტაცია, რომლის გამოც იგი დასახელებული ნორმის მე-3 და მე-4 წინადადებებს დამოუკიდებლად მიიჩნევს საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის საწინააღმდეგოდ. მისთვის პრობლემურია მხოლოდ საარჩევნო კოდექსით განსაზღვრული სქესთა შორის ბალანსის დაცვის ვალდებულება პოლიტიკური სუბიექტებისათვის. ამ კუთხით, საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის ზემოთ ხსენებული ნორმატიული შინაარსის არაკონსტიტუციურად ცნობის შემდეგ, ბუნებრივია, სადავო დებულებებით გათვალისწინებული ღონისძიება კარგავს შემზღვეველ შინაარსს პარტიული სიის იმ ფორმით შედგენის ვალდებულებასთან მიმართებით, რომლის თანახმადაც, სიის ყოველ ოთხეულში ერთი კანდიდატი მაინც უნდა იყოს მამაკაცი. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ არ არსებობს საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მე-3 და მე-4 წინადადებების კონსტიტუციურობაზე დამოუკიდებლად მსჯელობის საჭიროება და ისინი არ ეწინააღმდეგებიან საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნებს.

2.2.2.2 პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში, მინიმუმ, ერთი ქალი კანდიდატის გათვალისწინების ვალდებულება

48. საკონსტიტუციო სასამართლომ უკვე დაადგინა, რომ საარჩევნო სუბიექტისათვის პარტიულ სიაში ყოველ მეოთხე პოზიციაზე მამაკაცი კანდიდატების წარდგენის დავალდებულება არათუ ხელს უწყობს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას, არამედ დამატებით ბარიერს აწესებს ამ მიზნის მიღწევისთვის. ამდენად, გამოსადეგობის კონტექსტში ცალკე უნდა შეფასდეს სადავო ნორმის ის შინაარსი, რომელიც საარჩევნო სუბიექტებს ავალდებულებს, პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში წარმოდგენილი ჰყავდეთ მინიმუმ ერთი ქალი კანდიდატი.

49. პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში მინიმუმ ერთი ქალი კანდიდატის წარმოდგენის ვალდებულება

ბუნებრივად უზრუნველყოფს გარკვეული რაოდენობის ქალების პარლამენტში მოხვედრას. შესაბამისად, ამ თვალსაზრსით, სადავო ნორმის გამოსადეგობა ექვეყნებში შეიძლება დადგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გარდაუვალი ალბათობით, ზემოთ ხსენებული რაოდენობის ქალები დაწესებული შეზღუდვის გარეშე მოხვდებიან საკანონმდებლო ორგანოში. ამ შემთხვევაში გამოვა, რომ სადავო ნორმა არსებითად არ ცვლის არსებულ ქალთა წარმომადგენლობას პარლამენტში და მოსარჩელის უფლება, სიის შიდა არჩევნებით შედგენასთან დაკავშირებით, შეიზღუდება ისეთი ღონისძიებით, რომელიც რეალურ პოზიტიურ შედეგებს არ აყენებს. მსგავსი გარემოების არსებობამ შეიძლება ექვეყნებში დააყენოს ღონისძიების ეფექტურობა დასაქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის (რომელიც სახელმწიფოს მიერ სპეციალური ზომების მიღების უფლებამოსილებას მათი რეალური საჭიროებიდან გამომდინარე უშვებს) მიზნებთან შესაბამისობა.

50. საკონსტიტუციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ განსახილველ საკითხზე სრულფასოვანი მსჯელობისათვის აუცილებელია, მხედველობაში იქნეს მიღებული 2016 წლის საქართველოს პარლამენტის არჩევნების შედეგები სქესობრივი ბალანსის კონტექსტში. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის 8 ოქტომბრის არჩევნების ანგარიშის მიხედვით, დასახელებულ არჩევნებზე არჩეულ იქნა საქართველოს პარლამენტის 150 წევრი, მათ შორის ქალი 24 (16.00%) და კაცი 126 (84.00%). აქედან პროპორციული საარჩევნო სისტემით არჩეულ იქნა 77 წევრი, მათ შორის ქალი 18 (23.38%) და კაცი 59 (76.62%). იქიდან გამომდინარე, რომ სადავო ნორმა შეეხება საქართველოს პარლამენტის პროპორციული წესით ასარჩევ წევრობის კანდიდატებს, განსაკუთრებით რელევანტურ და შესაძარებელ მაჩვენებელს უკანასკნელ საპარლამენტო არჩევნებზე პროპორციული წესით არჩეულ ქალთა რაოდენობა ქმნის.

51. აღსანიშნავია, რომ სადავო ნორმის მოქმედების პირობებში არსებობს ალბათობა, რომ პარლამენტში პროპორციული წესით არჩეულ დეპუტატებს შორის ქალთა წარმომადგენლობა მეტ-ნაკლებად ისეთივე პროცენტულობით განისაზღვროს, როგორც ეს მოხდა 2016 წელს, სადავო ნორმის არარსებობის პირობებში. უფრო მეტიც, თეორიულად არსებობს იმის შესაძლებლობა, რომ სადავო ნორმის მოქმედების პირობებში, პროპორციული წესით არჩეულ პარლამენტის წევრებში ქალთა წარმომადგენლობა საქართველოს პარლამენტში პროცენტულად შემცირდეს, რაც დამოკიდებულია ცალკეულ საარჩევნო სუბიექტთა პარტიული სიების კონკრეტულ კონფიგურაციასა და მათ მიერ მოპოვებული მანდატების რაოდენობაზე. მიუხედავად ამისა, არსებობს რამდენიმე გარემოება, რომლებიც მიუთითებენ, რომ სადავო ნორმა ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის გამოსადეგ საშუალებას წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ 2016 წლის არჩევნებში პროპორციული წესით არჩეულ დეპუტატთა შორის ქალების რაოდენობა 23.38 პროცენტს შეადგენდა, ეს რიცხვი რიგ ბარიერგადალახული საარჩევნო სუბიექტის პარტიულ სიაში იყო გაცილებით დაბალი, ზოგიერთის შემთხვევაში კი მაღალი. სადავო ნორმის მოქმედების პირობებში ყველა პარტია ვალდებული იქნებოდა, საარჩევნო სიის მინიმუმ 25 პროცენტი ქალებით დაეკომპლექტებინა. ხსენებული კი შედეგად გამოიწვედა, რომ ზოგიერთ პარტიულ სიაში ქალთა წარმომადგენლობა იქნებოდა 25 პროცენტი, ზოგან კი უფრო მაღალი. მსგავსი რეგულირება არჩეული ქალების პროცენტული რაოდენობის გაზრდას გამოიწვევდა, მათ შორის 2016 წლის არჩევნებშიც.

52. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი მიისწრაფვის რეალური თანასწორობის უზრუნველყოფისკენ და არა საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის 25 პროცენტამდე გაზრდისკენ. დადგენილი კვოტირება უზრუნველყოფს ქალთა გარკვეული რაოდენობის აუცილებლად წარმოდგენას საქართველოს პარლამენტში, თუმცა მიზნად ისახავს მათი რაოდენობის არა 25 პროცენტამდე, არამედ უფრო მეტად გაზრდას.

53. ამავე დროს, 2020 წლის არჩევნებისათვის შემცირდა მაჟორიტართა რაოდენობა, რომელთა 90 პროცენტზე მეტი 2016 წლის არჩევნებში მამაკაცებით იყო წარმოდგენილი. შესაბამისად, მაჟორიტარი კანდიდატების საარჩევნო სიებში გადანაცვლებამ შესაძლებელია გაზარდოს მამაკაცთა პროცენტული წილი. ამდენად, არსებითად შეცვლილი საარჩევნო სისტემის პირობებში განსხვავებული მოცემულობა შეიქმნა. შესაბამისად, არასწორი იქნებოდა იმის მტკიცება, რომ სადავო ნორმა არ არის მიმართული საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის ხელშეწყობისკენ.

54. ასევე აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი სახელმწიფოს აკისრებს როგორც მამაკაცებსა და ქალებს შორის არსებული უთანასწორობის აღმოფხვრის, აგრეთვე ამ კუთხით მიღწეული პოზიტიური შედეგის შესანარჩუნებლად საჭირო ზომების მიღების ვალდებულებას. აღნიშნული, რა თქმა უნდა, არ უნდა იქნეს გაგებული იმგვარად, რომ კონკრეტულ სფეროში უთანასწორობის აღმოფხვრის შემდგომ, სახელმწიფომ კვლავ შეინარჩუნოს უფლების შემზღუდველი

გარკვეული პოზიტიური ზომები, არამედ, ვიდრე სახეზეა ამა თუ იმ საზოგადოებრივ სფეროში მამაკაცთა და ქალთა შორის უთანასწორო მდგომარეობა, მისი აღმოფხვრის პროცესის მიმდინარეობისას სახელმწიფოს მიერ მიღწეული გარკვეული პოზიტიური დინამიკის შესანარჩუნებლად შესაძლოა, მიღებულ იქნეს შესაბამისი ქმედითი მექანიზმები. ამდენად, მხოლოდ ის გარემოება, რომ საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის არჩევნებში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის მხრივ დაფიქსირდა პოზიტიური დინამიკა, არ მიუთითებს მსგავსი პოზიტიური დინამიკის გარდაუვლად შენარჩუნებასა და, შესაბამისად, სახელმწიფოს მიერ დამატებითი ზომების მიღების საჭიროების არარსებობაზე. ამრიგად, აშკარაა, რომ სადავო ნორმა ემსახურება საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის ლეგიტიმურ მიზანს და წარმოადგენს მისი მიღწევის გამოსადეგ საშუალებას.

2.2.3 აუცილებლობა

55. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „გამოსადეგობასთან ერთად შემზღვეველი ღონისძიება უნდა წარმოადგენდეს შეზღუდვის აუცილებელ (ყველაზე ნაკლებადმზღვეველ) საშუალებას“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის №3/4/550 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ნოდარ დვალი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-26). თანაზომიერების პრინციპის საწინააღმდეგოა ნებისმიერი ნორმატიული აქტი, რომელიც იმაზე მეტად ზღუდავს უფლებას, ვიდრე ეს ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად არის საჭირო.

56. როგორც აღინიშნა, სადავო რეგულირების მიზანია საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა, რომლის მისაღწევადაც სახელმწიფოს სხვადასხვაგვარი ღონისძიებების გატარება შეუძლია. ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდას შესაძლოა ხელი შეუწყოს მრავალმა ფაქტორმა, რომელთაგან ზოგიერთი შესაძლოა, ორიენტირებული იყოს გრძელვადიან პერიოდზე, ნაწილი კი მოკლევადიანზე. მაგალითად, ქვეყანაში განათლების ზრდამ, გრძელვადიან პერსპექტივაში, შესაძლებელია, თავისთავად გამოიწვიოს სქესთან დაკავშირებული სტერეოტიპების შემცირება და ბუნებრივად გაზარდოს ქალების წარმომადგენლობა პოლიტიკურ სივრცეში. საქართველოს პრაქტიკაც მიუთითებს, რომ ყოველ მომდევნო არჩევნებზე პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობა იზრდება, თუმცა არასაკმარისი ტემპით.

57. ამავე დროს, დროის მოკლე მონაკვეთში შედეგის მიღწევაზე ორიენტირებული ღონისძიებებიც შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი. მაგალითად, საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-5 პუნქტი ითვალისწინებს დამატებით სახელმწიფო დაფინანსებას იმ საარჩევნო სუბიექტებისთვის, რომელთა პარტიული სიის ყოველ სამეულში ერთი პირი მაინც იქნება განსხვავებული სქესის. მიზნის მიღწევის ღონისძიებების შერჩევასას სახელმწიფოს გარკვეული მიხედულების ფარგლები გააჩნია. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლოს ამოცანას არ წარმოადგენს შეაფასოს ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის მიზნით განხორციელებული ღონისძიებების მიზანშეწონილობა და თავად უკარნახოს კანონმდებელს მიზნის მიღწევის რომელი გზაა უმჯობესი. უნდა ჩაითვალოს, რომ პარლამენტის მიერ შერჩეული კონკრეტული ღონისძიება პასუხობს აუცილებლობის მოთხოვნებს, თუ იმავე შედეგის მიღწევა, ანუ მიზნისკენ იმავე ეფექტურობით სვლა შეუძლებელია სხვა ნაკლებად მზღვეველი ღონისძიებით.

58. ამ თვალსაზრისით აღსანიშნავია, რომ სადავო რეგულირება წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე ქმედით მექანიზმს დასახული მიზნის უზრუნველსაყოფად. კერძოდ, იგი ახდენს პარლამენტში, როგორც მინიმუმ, გარკვეული პროცენტით ქალთა წარმომადგენლობის გარანტირებას. მისი მოქმედების პირობებში ვერც ერთი საარჩევნო სუბიექტი ვერ შეძლებს კანონმდებლობის მოთხოვნისაგან განსხვავებულ სქესთა შორის ბალანსის მქონე პარტიული სიის დარეგისტრირებას. სხვაგვარი რეგულირების შემთხვევაში, როგორც შეიძლება იყოს სქესობრივად დაბალანსებული პარტიული სიის მქონე სუბიექტთა წახალისება ან ამგვარი ბალანსის არმქონე სუბიექტებისთვის ფინანსური სანქციის დაწესება, ვერ გამოირიცხება შესაძლებლობა, რომ მათ უარი თქვან დამატებითი დაფინანსების მიღებაზე ან ზიღონ სანქციის სახით დაკისრებული ფინანსური ტვირთი, მაგრამ არჩევნებში მიიღონ მონაწილეობა სქესობრივად დაუბალანსებელი პარტიული სიით. ამრიგად, ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის სხვაგვარი ღონისძიებები ვერ ჩაითვლება იმავე ეფექტის მქონე ნაკლებად მზღვეველ საშუალებებად.

2.2.4 პროპორციულობა ვიწრო გაგებით

59. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, თანაზომიერების პრინციპი ასევე მოითხოვს, რომ დაცული იყოს პროპორციულობა ვიწრო გაგებით. თანაზომიერების პრინციპის აღნიშნული ელემენტის მოთხოვნაა, რომ „უფლების შეზღუდვისას კანონმდებელმა დაადგინოს სამართლიანი ბალანსი შეზღუდულ და დაცულ ინტერესებს შორის“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის №3/4/550 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ნოდარ დვალი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-43). კერძოდ, სახელმწიფოს მიერ დაცული ინტერესი საკუთარი მნიშვნელობით უნდა აღემატებოდეს სადავო ნორმით შეზღუდულ ინტერესს.

60. განსახილველ საკითხზე მსჯელობისას, პირველ რიგში, უნდა შეფასდეს სქესის ნიშნით დაწესებული სავალდებულო მოთხოვნის გავლენა წარმომადგენლობითი ორგანოს საქმიანობაზე. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი არ განსაზღვრავს კონკრეტულ სფეროებს, რომლის ფარგლებშიც ის სახელმწიფოს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას ან პირიქით, რომელშიც სახელმწიფოს პოზიტიური ზომების მიღება ეკრძალება. მეტიც, ეს უკანასკნელი წარმოადგენს სახელმწიფოსთვის ზოგად სახელმძღვანელო პრინციპს, რომელიც პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში სხვადასხვა გზებით მამაკაცებისა და ქალების უნარების თანაბრად რეალიზების ხელშეწყობის ვალდებულებას გაწერს.

61. სადავო ნორმა მიმართულია პარტიულ სიებში სავალდებულო კვოტების დაწესების გზით საქართველოს პარლამენტის წევრებს შორის სქესის ნიშნით არსებული დისბალანსის შემცირებისკენ, რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, უაღრესად მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს. ამდენად, უნდა შეფასდეს, მოცემულ შემთხვევაში კვოტირება რა ხარისხით აზიანებს საჯარო და კერძო ინტერესებს და, შესაბამისად, შელახული ინტერესი რამდენად გადაჭონის დაცულ სიკეთეს.

62. მოსარჩელე ყურადღებას ამახვილებს კვოტირების შედეგად თანამდებობის პირების კვალიფიკაციის შემცირებაზე. მათი მითითებით, მოცემულ შემთხვევაში ზოგიერთი ქალი პარლამენტში მოხვდება არა იმიტომ, რომ ის მამაკაცებთან შედარებით თანასწორ საწყისებზე მოიპოვებს თანამდებობას, არამედ მხოლოდ მისი სქესის გამო. მოსარჩელე მაგალითად მიუთითებს სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებს და განმარტავს, რომ არც მას და არც არავის სურს კვოტირების შედეგად დანიშნულმა ექიმმა გაუკეთოს ოპერაცია და ა.შ.

63. ამ თვალსაზრისით, უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ პრინციპულად არასწორია საქართველოს პარლამენტის წევრების შედარება სხვადასხვა პროფესიის პირებთან. ზოგადად, პროფესიული თანამდებობის პირების კვალიფიკაცია განისაზღვრება მათი ცოდნის, გამოცდილების და ობიექტურად თუ სუბიექტურად გაზომვადი სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც მათი საქმიანობის ხარისხიანად განხორციელებაზე მიუთითებს.

64. საკონსტიტუციო სასამართლოს უკვე აქვს ნამსჯელი პოლიტიკური და პროფესიული თანამდებობების გამიჯვნის საკითხზე, რისთვისაც ერთ-ერთ მთავარ კრიტერიუმს სწორედ ამ თანამდებობის პირთა მიერ განსახორციელებელი ფუნქციების შინაარსი წარმოადგენს. კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ „პროფესიული თანამდებობის პირების საქმიანობა უკავშირდება კანონმდებლობით განსაზღვრულ საქმიანობას და ის კონკრეტულ სფეროში უფლებამოსილებათა შესრულებას გულისხმობს. განსხვავებით პოლიტიკური თანამდებობის პირებისაგან, პროფესიული თანამდებობის პირების შემთხვევაში აუცილებელია, რომ მათზე დაკისრებული ფუნქციები განახორციელოს შესაბამისი ცოდნის, პროფესიის, კვალიფიკაციისა თუ სხვა შესაბამისი მახასიათებლების მქონე ადამიანმა. აღნიშნულის შეუსრულებლობამ შესაძლოა გამოიწვიოს მასზე დაკისრებული ფუნქციების არაეფექტური განხორციელება, რაც, საბოლოოდ, კონკრეტული სახელმწიფო დაწესებულების არაეფექტურ ფუნქციონირებაში პოვებს გამოხატულებას. მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფო თანამდებობაზე, რომელიც ქვეყნის მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ერთეულს წარმოადგენს, საქმიანობას ახორციელებდნენ საკუთარი ფუნქციების საუკეთესოდ შემსრულებელი მოქალაქეები“ (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის №3/5/626 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ოლეგ ლაცაბიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-24).

65. ამდენად, როდესაც საქმე შეეხება პროფესიულ თანამდებობას ან სხვა პროფესიულ საქმიანობას, მართვის უკეთ განხორციელება და წარმატებული შედეგის მიღწევა პირდაპირ კავშირშია ამ პოზიციისთვის საუკეთესო ცოდნისა და გამოცდილების მქონე პირების შერჩევასთან. ამ სფეროში

კვოტირების განხორციელება და შედეგად, ნაკლებად კვალიფიციური პირების სქესის ნიშნით შერჩევა მნიშვნელოვნად უარყოფითად აისახება შესრულებული სამუშაოს ხარისხზე და მათი საქმიანობის შედეგებზე.

66. აღნიშნულის საპირისპიროდ, საქართველოს პარლამენტის დაკომპლექტება ხდება სრულად ხალხის, როგორც სუვერენის ნების შესაბამისად. პარლამენტის წევრები არ ხვდებიან პარლამენტში იმის გამო, რომ ობიექტური პირის მიერ მათი კვალიფიკაციის შეფასების შედეგად ისინი პარლამენტარის საქმიანობაში სხვაზე უფრო კვალიფიციურებად არიან მიჩნეული. მოქალაქეები პარლამენტარის თანამდებობაზე აირჩევიან სათანადოდ წარმართული საარჩევნო კამპანიის შედეგად, სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინებით ხალხის სიმპათიის მოპოვების გამო. ამავე დროს, საარჩევნო კამპანიის განხორციელება დაკავშირებულია მნიშვნელოვან ფინანსურ და ორგანიზაციულ რესურსთან, რომელიც, როგორც წესი, კაცებს უფრო მეტი აქვთ. ამდენად, ის, რომ არჩევნებში წარმატებას კაცები უფრო მეტად აღწევენ, თავისთავად არ მიუთითებს, რომ ისინი დამარცხებულ ქალებზე უკეთ შეძლებენ პარლამენტარის უფლებამოსილების განხორციელებას. პარლამენტარის საქმიანობის სათანადოდ განხორციელება არ არის დაკავშირებული ისეთ სპეციალურ უნარებთან, რომლებიც, როგორც წესი, მამაკაცებს ახასიათებთ. შესაბამისად, შეუძლებელია იმის მტკიცება, რომ ამა თუ იმ ფაქტორის გათვალისწინებით, კაცები უკეთ ართმევენ თავს ხსენებულ საქმიანობას, ვიდრე ქალები და სწორედ ამიტომ არიან კვალიფიციური უმრავლესობით წარმოდგენილი პარლამენტში.

67. პარლამენტში ქალთა არჩევის ხელშემშლელი გარემოებების დამაბალანსებელი მექანიზმების შექმნამ, მათ შორის კვოტირების სისტემამ, შესაძლოა, არა თუ არ შეამციროს, არამედ გაზარდოს კიდევ პარლამენტის წევრების მიერ განხორციელებული საქმიანობის ხარისხი. ლოგიკურია დაშვება, რომ იმ პირობებში, როდესაც ქალებსა და მამაკაცებს პოლიტიკის განხორციელების ერთნაირი უნარები აქვთ, ხელოვნური ხელისშემშლელი გარემოებების არარსებობის პირობებში, ისინი მეტ-ნაკლებად თანაბრად იქნებოდნენ წარმოდგენილი საქართველოს პარლამენტში. ამა თუ იმ სფეროში ქალთა წარმომადგენლობის ხელოვნური შემცირებით, ფაქტობრივად საზოგადოება უარს ამბობს საუკეთესო კანდიდატები შეარჩიოს ქვეყნის მოსახლეობის ნახევრიდან, ქალებიდან, რაც არა მხოლოდ უსამართლოა, არამედ ასევე ეფექტური მმართველობის და წარმატების მიღწევის წინააღმდეგ მიმართული ქმედებაა. სახელმწიფო უნდა ისწრაფოდეს მისი მოსახლეობის რესურსის და შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოყენებისკენ და იმ ხელოვნური ბარიერების წინააღმდეგ ბრძოლისკენ, რომლებიც მოსახლეობის ნახევარს არ აძლევს საკუთარი უნარების სხვების თანასწორად გამოვლენის შესაძლებლობას.

68. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო ნორმით დადგენილი სავალდებულო კვოტირება, მოსარჩელის მიერ მითითებული სფეროებისგან განსხვავებით, არ ახდენს პარლამენტის საქმიანობის წარმატებით განხორციელების ხელშემშლას ან სხვა საჯარო მიზნის ხელყოფას. შესაბამისად, მოცემულ შემთხვევაში პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის უმნიშვნელოვანეს ლეგიტიმურ მიზანს უპირისპირდება მხოლოდ მოსარჩელეთა ინდივიდუალური უფლება და შეზღუდვით დაცულ და შელახულ ინტერესებს შორის კონსტიტუციური ბალანსის შეფასებისას მხოლოდ ეს საკითხი უნდა იქნეს მხედველობაში მიღებული.

69. მოსარჩელეთა ინდივიდუალური უფლებისათვის მიყენებული ზიანის შეფასებისას სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს სადავო რეგულირების გავლენის მასშტაბურობა პოლიტიკური პარტიის და მათი წევრების შესაძლებლობაზე, სურვილისამებრ შეადგინონ საარჩევნო სია. ამ კუთხით, აღსანიშნავია, რომ სადავო ნორმა პოლიტიკურ გაერთიანებებს უტოვებს არჩევნებზე წარსადგენი პარტიული სიის შედგენის თავისუფლების მნიშვნელოვან წილს, კერძოდ, პარტიული სიის სამი მეოთხედი ნაწილის შედგენის სრული თავისუფლება ენიჭებათ თავად საარჩევნო სუბიექტებს, ხოლო დარჩენილ ერთ მეოთხედ წილთან მიმართებით დაწესებულია მდებარეობითი სქესის წარმომადგენლის გათვალისწინების ვალდებულება. შესაბამისად, მოსარჩელე მხარეს რჩება პარტიული სიის სურვილისამებრ განსაზღვრის მნიშვნელოვანი თავისუფლების ფარგლები. ამ კუთხით, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს ის გარემოება, რომ საარჩევნო სუბიექტთა თავისუფლება მინიმალური დონით იზღუდება არა მხოლოდ განსხვავებული სქესის წარმომადგენელთა ნაკლები რაოდენობრივი მოთხოვნის დაწესებით, არამედ თავად რეგულირების ბუნებიდან გამომდინარე. კერძოდ, სადავო ნორმა საარჩევნო სუბიექტებს არ ზღუდავს პარტიულ სიაში დასახელებული კანდიდატების რაიმე განსაკუთრებული ნიშან-თვისებების საფუძველზე შერჩევით, ერთადერთი მოთხოვნა შეეხება სქესს, რომელიც თავისი ბუნებით ერთ-ერთი ყველაზე მარტივად გადასალახი ბარიერია, რაც შეიძლება კანდიდატთა შერჩევისას პოლიტიკურ პარტიებს მოეთხოვოთ. ამდენად, ამკარაა, რომ პარტიული სიის შედგენისას პოლიტიკურ პარტიათა თავისუფლების ფარგლები იზღუდება იმ ხარისხით, რაც არსებით

ბარიერს არ უქმნის საარჩევნო სუბიექტთა არჩევნებში მონაწილეობის შესაძლებლობასა და მასში წარმატების შანსებს.

70. გარდა დასახელებული ინტერესისა, ასევე იზღუდება პარლამენტის წევრობის იმ მამაკაც კანდიდატთა საარჩევნო უფლება, რომლებმაც შესაძლოა, ვერ დაიკავეთ პარტიულ სიაში პოზიცია, რომელსაც ისინი დაიკავებდნენ სადავო ნორმის არარსებობის შემთხვევაში. შედეგად, კაცების გარკვეული რაოდენობა შესაძლოა სადავო ნორმის გამო ვერ იქნეს არჩეული საქართველოს პარლამენტში. ამ თვალსაზრისით, უპირველ ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ პარლამენტში მამაკაცთა 75 პროცენტზე მაღალი წარმომადგენლობა არ არის ბუნებრივი, ინდივიდუალური უნარების კონკურენციის შედეგად მომხდარი მოვლენა. შესაბამისად, ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობაზე ხელოვნური ბარიერების არარსებობის პირობებში, დიდი ალბათობით, მამაკაცების წარმომადგენლობა 75 პროცენტზე დაბალი იქნებოდა და ის პირები, რომელთა დეპუტატად არჩევას სადავო ნორმა გამორიცხავს, სამართლიანი კონკურენციის პირობებშიც, ვერ მოხვდებოდნენ პარლამენტში. შესაბამისად, მამაკაცთა ხელოვნური, უნარებთან დაუკავშირებელი ფაქტორი უპირატესობის შედეგად, პარლამენტში მოხვედრის ინტერესი ვერ გადაწონის სადავო ნორმით დაცულ ინტერესებს. ამდენად, კანონმდებელი უფლებამოსილია, ქალთა მიმართ არსებული ხელოვნური ბარიერების შედეგად, პარლამენტში მოხვედრილ მამაკაცთა საარჩევნო უფლებასა და ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის ლეგიტიმურ ინტერესს შორის ბალანსი ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ გადაწყვიტოს.

71. საბოლოოდ, გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სადავო რეგულირებით განსაზღვრული ღონისძიება ატარებს დროებით ხასიათს და კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სავალდებულო კვოტირების სისტემას 2032 წლის და მისი შემდგომი საპარლამენტო არჩევნებისათვის. ამრიგად, შესაბამისი ფაქტორების ანალიზიდან გამომდინარე, ცხადი ხდება, რომ სადავო ნორმა ემსახურება საქართველოს კონსტიტუციით დასახული მნიშვნელოვანი ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას, რომლის უზრუნველსაყოფად თავად კონსტიტუცია უშვებს პოზიტიური ზომების მიღების შესაძლებლობას. მეორე მხრივ, ნაკლებად ინტენსიურია საარჩევნო სუბიექტთა უფლების შეზღუდვა. შესაბამისად, სადავო ნორმით გათვალისწინებული ღონისძიების ლეგიტიმური მიზნის დაცვის საჭიროება გადაწონის მოსარჩელე მხარის უფლებრივ ინტერესებს. აქედან გამომდინარე, სადავო ნორმით სამართლიანად არის დადგენილი ბალანსი კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის და რეგულირება შეესაბამება თანაზომიერების პრინციპის მოთხოვნებს.

72. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი, მე-3 და მე-4 წინადადებების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ადგენს პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში, მინიმუმ, ერთი ქალის გათვალისწინების ვალდებულებას, არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებას.

III

სარეზოლუციო ნაწილი

საქართველოს კონსტიტუციის მე-60 მუხლის მე-4 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის და მე-5 პუნქტის, „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლის პირველი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის, 21-ე მუხლის პირველი, მე-5 და მე-11 პუნქტების, 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის, 25-ე მუხლის პირველი, მე-2, მე-3 და მე-6 პუნქტების, 27-ე მუხლის მე-5 პუნქტის, 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის, 43-ე მუხლის პირველი, 1¹, 1², 1³, 1⁴, 1⁵, მე-2, მე-4, მე-7, მე-8, 8¹, 8², მე-11, 12¹, მე-13, მე-14, მე-15 და მე-16 პუნქტების, 44-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების საფუძველზე,

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო

ა დ გ ე ნ ს:

პოლიტიკური ცენტრი“, ჰერმან საბო, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“) დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ და არაკონსტიტუციურად იქნეს ცნობილი საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი წინადადების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ადგენს, რომსაქართველოს პარლამენტის 2024 წლის 26 ოქტომბრის არჩევნებამდე ჩასატარებელი საქართველოს პარლამენტის არჩევნებისათვის საარჩევნო სიის ყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც უნდა იყოს მამაკაცი, საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით.

2. კონსტიტუციური სარჩელი №1526 („ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრი“, ჰერმან საბო, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“) არ დაკმაყოფილდეს სასარჩელო მოთხოვნის იმ ნაწილში, რომელიც შეეხება საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 203-ე მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი, მე-3 და მე-4 წინადადების იმ ნორმატიული შინაარსის კონსტიტუციურობას, რომელიც ადგენს, რომ საქართველოს პარლამენტის 2024 წლის 26 ოქტომბრის არჩევნებამდე ჩასატარებელი საქართველოს პარლამენტის არჩევნებისათვის საარჩევნო სიისყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც უნდა იყოს ქალი, საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით.

3. არაკონსტიტუციური ნორმა ძალადაკარგულად იქნეს ცნობილი ამ გადაწყვეტილების საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ვებგვერდზე გამოქვეყნების მომენტიდან.

4. გადაწყვეტილება ძალაშია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ვებგვერდზე გამოქვეყნების მომენტიდან.

5. გადაწყვეტილება საბოლოოა და გასაჩივრებას ან გადასინჯვას არ ექვემდებარება.

6. გადაწყვეტილებას დაერთოს მოსამართლე ევა გოცირიძის განსხვავებული აზრი.

7. გადაწყვეტილებას დაერთოს მოსამართლეების ირინე იმერლიშვილისა და თეიმურაზ ტულუშის განსხვავებული აზრი სარეზოლუციო ნაწილის მე-2 პუნქტთან მიმართებით.

8. გადაწყვეტილების ასლი გაეგზავნოს მხარეებს, საქართველოს პრეზიდენტს, საქართველოს უზენაეს სასამართლოს და საქართველოს მთავრობას.

9. გადაწყვეტილება დაუყოვნებლივ გამოქვეყნდეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ვებგვერდზე და გაეგზავნოს „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“.

პლენუმის შემადგენლობა:

მერაბ ტურავა

ევა გოცირიძე

ირინე იმერლიშვილი

გიორგი კვერენჩილაძე

ხვიჩა კვიციანი

მანანა კობახიძე

ვასილ როინიშვილი

თეიმურაზ ტულუში

